

FJÄLLKON

Svensk Fjällrasavels Tidskrift

Nummer 1
Januari / Februari 2001



Fjällraskvigor hos familjen Schale. Fr.v. är det döttrar efter tjurarna 6780 Mise, 6742 Harg och 6775 Sigge.
Foto: Schale

FRAMTIDA FJÄLLRAS-
SAMARBETE!
Sidan 4

FJÄLLRASEN ÄR
VNIK!
Sidan 12

GÅRDSBESÖK I
JÄMTLAND!
Sidan 12

VINTERTRÄFF
I MARS!
Sidan 5

FJÄLLRASENS
AVELSHISTORIK!
Sidan 10

NYA TJVRAR
SAMLADE!
Sidan 23



Svensk Fjällrasavel

Ordförande:

Patrik Gyllenhammar, Eskeskogs Hejde,
620 20 Klintehamn. Te/fax 0498-243035.

Vice ordförande:

Robert Nilsson, Övre Svartå 515, 961 98
Boden. Tel 0928-401 06. Fax 0928-402 10.
OBS! Tel-tid vard 10-12!

Redaktion, expedition, kassa:

Lennart Rosén, Larstorp, 590 33 Borensberg.
Tel 0141-700 85, fax 0141-700 82.
e-post: svensk.fjallrasavel@telia.com

Redaktör & Ansvarig Utgivare för tidningen *Fjällkon*: Lennart Rosén.

Ledamöter:

Sven Blomberg, Sunnanhed 44, 790 70 Furudal.
Tel 0258-202 07, fax 203 00.

Joachim Gustavsson, Görshorva, V.Harg,
595 91 Mjölby. Tel/Fax 0142-250 42.

Lena Lindberg, Norra Heden 2,
780 64 Lima. Tel/Fax 0280-322 18.

Anders Jonört, Flarkbäcken 150,
915 96 Flarken. Tel 0934-270 30.

Suppleanter:

Göran Lundström, Fjälbyn 252, 930 10 Löv-
ånger. Tel 0913-300 40, fax 0913-301 01.

Berit Runsten, Alsenviken 1234,
830 44 Nälden. Tel 0640-240 28.

Tove Undin, Tosseberg 473,
686 93 Sunne. Tel 0565-921 92.

Revisorer:

Bo Karlsson, Våltran, 696 93 Aspabruk.
Tel 0583-503 31.

Martina Bremer, Mossgården 4181,
386 94 Färjestaden. Tel 0485-56 22 52.

Revisorssuppleanter:

Ann-Sofie Sångberg, Lökom 7578,
881 93 Sollefteå. Tel 0620-321 43.

Leif Finnström, Ö:a Radiogatan 2 E, 854 61
Sundsvall. Tel 060-61 64 31.

Avelsansvarig:

Robert Nilsson, Övre Svartå 515, 961 98
Boden. Tel 0928-401 06, Fax 0928-402 10.
OBS! Tel-tid vard 10-12!

Förmedling av livdjur:

Joachim Gustavsson, Görshorva, Västra
Harg, 595 91 Mjölby. Tel/Fax 0142-250 42.

Stambokföringsansvarig:

Göran Lundström, Fjälbyn 252, 930 10 Löv-
ånger. Tel 0913-300 40, fax 0913-301 01.

Nästa *FJÄLLKON* kommer i april 2001.
Manus & Annonser till den tidningen ska vara
redaktionen tillhanda senast den 15 mars!

Tidningen *FJÄLLKON* nr 1 2001

* Tidningen utkommer f.n. med 4 nummer/år. Däremellan skickas aktuell information ut.

* Medlemskap tecknas genom att sätta in 300:- på postgiro 833 53 62-3.

* Annonsering med radannonser i tidning och info-blad med t.ex. "Köpes/Säljes"
är gratis för medlemmar i Svensk Fjällrasavel.

* För övrig annonsering hänvisas till vår expedition, se adress & tel i rutan t.v.

* Samtliga artiklar i tidningen *FJÄLLKON* är författade av redaktionskommittén
om ej annat anges.

* Åsikter framförda i signerade artiklar delas inte automatiskt av Svensk Fjällrasavel
utan är författarnas egna.

* Tidningen får i korta drag citeras om källan anges.
Eftertryck är dock förbjudet utan skriftligt tillstånd från Svensk Fjällrasavel.

ISSN 1401-7806
Utgivningsbevis PRV nr 21560
© Svensk Fjällrasavel
Tryckeriet Erik Larsson 2001

Adressen till Svensk Fjällrasavels hemsida på internet:

<http://w1.141.telia.com/~u14102529/fjallkor/index.html>

Medlemsavgiften för 2001!

Du har väl betalat medlemsavgiften för år 2001? Om inte så gör det så fort som möjligt, annars blir det ingen mer *Fjällkon*. (Du som inte har betalat har fått påminnelse med denna tidning). Medlemsavgiften är 300 kronor per år, men en del av denna är s.k. serviceavgift vilken är avdragsgill i deklarationen för dig som driver företag.

Passa sedan på att komma på mötet i Hammarstrand den 29-31 mars (se annons på sidan 5). Där blir det fjällkoprat och föreläsningar samt studiebesök bland fjällkor. Kan du inte komma då så hoppas jag att vi träffas på årsstämman på Öland i början av augusti istället. Att träffas för att prata fjällkor, förkovra sig och umgås är både trevligt och inspirerande som gagnar det dagliga arbetet med fjällkorna för oss alla.

Svensk Fjällrasavel går nu in på 6:e verksamhetsåret, och vi i styrelsen arbetar fortfarande lika intensivt med frågor som är viktiga för fjällrasens fortsatta existens. Men vi skulle inte klara detta utan det stora stöd vi har bland Er medlemmar. Tack alla!

hälsar redaktörn'

Hör av Dig till Fjällkon!

Nu har vi just än en gång passerat ett årsskifte. Några med förra årets bittra erfarenheter kanske ser fram emot nästa odlingsäsong med bävan. Är det en inledning till en permanent klimatförändring vi såg i fjol när regnet skvalade ner utan uppehåll? Eller var det bara en "normal" försämring i vårt växlingsrika skandinaviska väder? Ja, den som lever får se, som det heter. Hoppas bara att ni alla ännu har kvar lite av bondens sunda optimism utan vilken ingen vågar satsa. God fortsättning på Er alla!

Föreningar av den här typen brukar ju kalla sig demokratiska. Alla bjuds in till årsmöten och alla kan vara med och välja styrelse. Men vilka är "alla"? Vi är mellan 800 och 900 medlemmar. Av dessa kommer 5-10% på årsmötena för att bl.a. ta vara på sina rättigheter. Det är faktiskt betydligt sämre än i ett amerikanskt presidentval.

Men ingen skugga må falla över dem som inte kommer till årsmötena. De har naturligtvis var och en sin fullt legitima förklaring till att inte åka. Men på grund av just detta fenomen fyller vår tidning *Fjällkon* en mycket viktig funktion. Genom den kan alla få information om våra aktiviteter och alla har rätt att utnyttja våra spalter för att framföra sina åsikter eller för att ställa frågor om allt som rör fjällkor. Men ytterst få tar detta tillfälle i akt. Tyvärr, måste jag säga.

Så jag vill härmed uppmana alla att dra nytta av vår tidning för att fråga eller påstå. Den som vill får gärna vara anonym i tidningen, men redaktionen måste ha namn och adress till dem som skriver. Precis samma villkor som gäller i de flesta dagstidningar alltså. Och någon censur har vi inte.

Under förra året råkade jag själv ut för viss kritik för att jag gett uttryck för mina egna åsikter i avelsdebatten. Man ansåg att jag skadat rasen och föreningen genom att hävda att fjällkon måste få be-

hålla sin kostym med den vita grundfärgen, trots att detta är just vad styrelsen beslutat. Med en däraens envishet hävdar jag var och ens rätt att säga vad han eller hon tycker. Så får de som tycker anorlunda göra detsamma. Och jag garanterar att ingen, ingen, som tar chansen att skriva i denna tidning ska behöva drabbas av inskränkningar i yttrandefriheten. Och just för att protestera mot vad som drabbade mig upprepar jag; Vi ska slå vakt om fjällkons typ och särprä-



Fjällras med rätt färg är lättare att sälja.

gel i avelsarbetet, inklusive den vita färgen, utan att för den skull göra avkall på produktionsegenskaperna!

Men det finns ytterligare ett skäl för detta. Som ni vet är ett villkor för att få ut bidraget till utrotningshotade djur att man seminarer eller låter betäcka med rasren tjur. Och eftersom våra kor blir så gamla hinner de föda många kalvar under sin livstid.

Hälften av alla kalvar är kvigkalvar och endast ett fåtal av dem går åt till egen rekrytering. Resten ska ut på livdjursmarknaden vid en eller annan ålder. En marknad som helt är köparens. Och då gäller att ha djur som är attraktiva, och det är oftast inte de helfärgat svarta eller röda. Och den dagen man inte kan sälja sina överskottskvigor till liv blir en svår påfrestning. Så min uppmaning blir; Använd tjurar med chans till bra avkastning hos döttrarna och som med sannolikhet ger döttrar med rastypisk och ef-

terfrågad färg. På livdjursmarknaden är det efterfrågan och priset som avgör om du ska bli nöjd eller ledsen.

Som ni alla vet efter att ha läst om fjällrasens avelshistorik här i *Fjällkon*, skapades vår ras ur ett blandat lantras-material i Norrland i slutet av 1800-talet. Sextio års målmedvetet avelsarbete bedrivit av mycket kunnigt folk som visste precis vad man ville åstadkomma av rastyp och produktionsegenskaper. Det gav oss den fjällko som vi hade på 1960-talet och som då började korsas bort av människor som inte ens kunde stava till ordet avel.

Vad som sedan skedde är nu-tidshistoria och något som ni själva tar aktiv del i. Jag vill med detta bara understryka betydelsen av att vi vet vad det är vi ska bevara och vilket djurmaterial vi nu ska utveckla inom sig själv.

De som idag arbetar med t.ex. SRB gör det väldigt lätt för sig. Man bara avskaffar den egna rasen som sådan. Sedan sätter man igång ett korsningsprogram där det enda som från början förenat de ingående raserna är att alla djur är röda.

Rasen SRB existerar inte idag. Kunniga avelsmäns arbete under decennier slänger man ut i en ensidig jakt efter den sista mjölkklitern och av rädsla för Holstein. För dem som leder arbetet med vad som kallas SRB - och samma gäller för Holstein - är biologisk och genetisk mångfald knappast något man prioriterar. Vad blir det att lämna över till nästa generation?

Sådant kallar inte jag för avelsarbete och sådant sysslar inte vi med inom fjällrasen. Om detta är vi helt överens!

Ett Gott 2001 tillönskar
Patrik Gyllenhammar

Företag inom lantbruksnäringen erbjuds härmed att annonsera i Fjällkon. Vi tillämpar nedanstående prislista vilken torde vara mycket attraktiv. Välkommen med förfrågan & bokning!

Tidningen FJÄLLKON

Annonsprislista & Utgivningsschema 2001

Spridning: Tidningen går ut i över 1000 ex/nr i hela landet!

Utgivningsplan:

Nummer	Utkommer	Manus/Annonsstopp
1	Januari	10/12
2	April	15/3
3	Juli	10/6
4	Oktober	15/9

Annonspriser:

1/1-sida A4, svart/vit	4000:-
1/2-sida A4, svart/vit	2250:-
1/4-sida A4, svart/vit	1250:-
Pris/spalt mm	5.20:-

Tillägg: 4-färg 2000:-, 3-färg 1600:-, 2-färg 800:-
Rabatt lämnas på samtliga annonser vid repetition!
Moms tillkommer.

Tekniska upplysningar:

Satsyta 190x270 mm. Spalter: 2-3. Spaltbredd: 60-90 mm
1/4-sida=95x130 mm. 1/2-sida=95x270 mm/130x190 mm.
OBS! Allt annonsmaterial önskas digitalt!

All annonsbokning
& insändande av material sker till redaktionen!

Redaktör & Ansvarig utgivare: Lennart Rosén
Adress: Larstorp, 590 33 Borensberg. Tel:0141-700 85.
Fax 0141-700 82. e-post: lennart.rosen@telia.com

Samarbete om den framtida fjällrasaveln

På senaste årsstämman gavs styrelsen uppdraget att kontakta Svensk Avel för att undersöka om det finns möjligheter att samarbeta kring frågor rörande den framtida aveln med fjällrasen. Nuvarande system att samla ett antal vuxna tjurar en gång om året för infrysning av sperma har väl fungerat bra hittills, men vissa problem kan anas om ingen ändring sker.

Jordbruksverkets resurser för sådan verksamhet (det är ju de som betalat för alla kostnader i samband med spermasamlandet) var fullt tillräckligt i början för några år sedan då vi var ensamma om detta. Efterhand har fler djurslag tillkommit som ska vara med att dela på en kaka som inte växer. Detta har fått till följd att allt färre fjällrastjurar kunnat delta. Så nya lösningar har varit nödvändiga att finna.

Vid ett sammanträde i Skara den 13 oktober mellan vår förening, Svensk Avel, Jordbruksverket och Svensk Mjolk så kom vi överens om att Svensk Avel köper upp fjälltjurkalvar på samma villkor som för andra raser. Kalvarna föds upp och testas och sätts in i prövning i ett antal som motsvarar förväntad efterfrågan. Vad som kommer att skilja oss från andra raser är att vi siktar mot en 90%-ig ungtjursanvändning och att bra avkommeprövade tjurar i princip endast ska användas till tjurmödrar.

Svensk Avel accepterar vårt gruppavelssystem, men det blir upp till vårt avelsråd att se till att tjurmödrarna semineras grupprent. Tjurkalvarna kommer att betalas på samma sätt som man gör med andra raser och kalvarna kan anmälas direkt till Svensk Avel eller den egna husdjursföreningen. Men kom alltså ihåg att samråda med vår förenings avelsansvarige Robert Nilsson innan ni seminerar en ko som är av tjurmoderkvalitet.

Vi hoppas och tror att detta kan bli en bra lösning för framtiden. Och tilläggas kan att Jordbruksverket även framöver kommer att ta ansvaret för bevarandet av rasen och dess genetiska bredd. Enstaka fjälltjurar som behövs för detta ändamål, liksom de fjällnära tjurarna, kommer att fortsätta spermasamlas på Alebäck som nu. Som kontaktperson mellan vår förening och Svensk Avel fungerar tills vidare sekreteraren Lennart Rosén.

Text: Patrik Gyllenhammar

Vinterträff 29-31/3 2001 med Svensk Fjällrasavel

Ni är alla hjärtligt välkomna hit till vår vackra bygd där den mytomspunne Vildhussen tömde en hel sjö på ett par timmar och torrlade den stora forsen som numera kallas Döda Fallet. Här finns också den Thailändska paviljongen, unik i Europa och en stor turistattraktion. Vi kommer att bo på hotell Lergodset i dubbelrum med vandrarsängstandard. Vi behöver dock inte ta med eget sänglinne. Övriga aktiviteter sker i Idéknutens lokaler på G:a Vårdshuset Vildhussen. Att notera: Kom ihåg att vi är i vinterland. Det är gångavstånd ca 600 meter mellan Lergodset och Idéknuten så rätt klädd är det bara en lagom promenad. Hammarstrand ligger i östra Jämtland ca 10 mil från Östersund, 11 mil från Sundsvall, 7 mil från Sollefteå och 13 mil från Ånge. Med det tror vi Ni hittar till oss.

Torsdag 29 mars

- 13.00-15.00 Ankomst & incheckning på Lergodset.
- 15.00 Lättare middag på Idéknuten.
- 16.00 Information från Svensk Fjällrasavels styrelse.
- 16.30-18.00 Avelsinformation med Robert Nilsson, Svensk Fjällrasavel.
- 19.00 Samkväm i Puben.

Fredag 30 mars

- 8.30 Frukost
- 9.30 Avelsinformation med Camilla Swärd, Svensk Avel.
- 10.30 Gårdsbesök på Fjällkoknuten, en relativt nystartad mjölkgård med ett 40-tal mjölkkor, de flesta av fjällras.
- 12.00 Lunch.
- 12.45 Temastationer. Vi delar in oss i tre grupper och cirkulerar mellan de tre grupperna;
 - 1) Avel med Camilla Swärd & Robert Nilsson.
 - 2) Foder/Foderstater med Kalle Dahlberg från NNP Husdjur.
 - 3) Ej fastlagt.
- 16.00 Samling och genomgång med debatt om frågor vi stött på under dagen.
- 17.00 Hemlig överraskning med anknytning till Hammarstrand.
- 19.00 Supé i Puben med underhållning.

Lördag 31 mars

- 8.30 Frukost.
- 9.30 Information från Köttgruppen.
Årsmöte för den ekonomiska föreningen för fjällkoprodukter.
- 11.00 Fika.
- 11.30 Gårdsbesök hos Karl-Anders Norman i hans nybyggda lösdrift för 24 mjölkkor, de flesta av fjällras.
- 12.30 Lunch.
- 14.00 Avslutning vid den Thailändska paviljongen i Utanede.

Priset är blott 1250 kr/deltagare och sista anmälningsdag är fredag 2/3.
Anmälan sker till Svensk Fjällrasavels expedition (se adressuppgifter på sidan 2).

Hjärtligt välkomna!
hälsar Svensk Fjällrasavel och Jämtland/Västernorrlands lokalavdelning

Ny undersökning visar: Fjällrasen är unik!

- dess storlek, uppförande och produktionsrelaterade egenskaper uppskattas mycket!

VARFÖR DENNA UNDERSÖKNING?

Vid prioritering och planering av bevarandearbete är det viktigt att även de egenskaper som inte är kommersiella finns värderade. Sociala och kulturella värden, men även miljövärden, är ofta svåra att identifiera i kortsiktiga ekonomiska värderingar. FAO, som är ansvarig för bevarandet av husdjurens genetiska resurser, liksom många vetenskapsmän som arbetar för bevarandet av lokala genresurser (raser) är medvetna om detta.

Produktionstekniska och lätt mätbara egenskaper finns tillgängliga för de flesta raserna genom olika kontroller, såsom kokontrollen. Egenskaper som är svåra att mäta ekonomiskt, särskilt olika rasers karaktärsdrag och kännetecken som allmänt beteende, foderrelaterade egenskaper, reproduktion och hälsoegenskaper förbises ofta. Mitt arbete är ett led i arbetet med att dokumentera fjällrasens ej systematiskt registrerade egenskaper.

De som svarade fördelades på tre grupper där grupp I äger färre än 10 kor, grupp III äger 20 eller fler och grupp II äger mellan 10 och 20 kor.

FJÄLLRASENS EGENSKAPER

Fjällkon ansågs lugn och lugnare än andra raser mot sin skötare. Två av tre fjällrasägare ansåg att fjällkon är lätthanterlig och en av tre ansåg att hon är normal. I jämförelse med annan ras ansågs fjällrasen mer lätthanterlig. Mot andra kor ansågs fjällrasen vara normal till lugn, men vid jämförelse med annan ras var åsikterna spridda.

Fjällkon ansågs medgörlig vid maskinmjölkning såväl som vid handmjölkning, med vissa variationer mellan olika ägargrupper. Åsiktsskillnaderna angående fjällrasens beteende mot andra kor och medgörligheten vid mjölkning kan antagligen förklaras av skillnader i miljö.

Fjällrasens konsumtionsförmåga ansågs vara normal till hög. Grupp III ansåg att fjällrasen är mer glupsk än andra raser, medan de andra grupperna inte såg någon större rasskillnad. De allra flesta i alla grupper ansåg att fjällrasen har aktivt födosöksbeteende och mer aktivt än andra raser på bete. Fjällrasens foderkrav ansågs av de flesta vara enklare än andra rasers. Fjällkons foderval och acceptans är antingen normalt eller så äter hon allt.

Alla ägargrupper var övertygade om att fjällkon har starka och tydliga modersinstinkter. I jämförelse med andra raser har hon starkare modersinstinkter, med reservation för att vissa ägare inte ser någon rasskillnad.

Fjällkon visar tydlig brunst och hon visar den tydligare än andra raser. Fjällkon anses ha lätta till normala kalvningsförlopp, även vid jämförelse med andra raser. Här var de större besättningarna mer restriktiva i sina bedömningar. Många med små besättningar upplever kalvningarna som lätta. Fjällkons kalvningsintervall ansågs normalt/ingen skillnad till kort/kortare.

Allmän sjukdomsresistens befanns vara hög/högre till normal/ingen skillnad. Grupp I såg den i högre grad som hög, medan de andra grupperna såg den som mer normal. Vid jämförelse med annan ras ansågs hälften av grupp III att fjällrasen har högre sjukdomsresistens än andra raser, medan de två andra grupperna inte ansåg att det var så stor rasskillnad.

Fjällkon ansågs ha normala celltal och skiljer sig inte nämnvärt från andra raser. Mastitresistensen ansågs som normal. Gällande juverhälsan så såg grupp III ingen skillnad, medan somliga i grupp I och grupp II såg den som bättre för fjällrasen än för andra raser.

De flesta fjällkoägarna ansåg att fjällkon har bra hållbarhet och bättre eller ingen skillnad mot andra raser. Livslängden sågs av de flesta ägare som lång och även längre än för andra raser. Klöv- och benhälsan ansågs av många vara bättre för fjällrasen än för andra raser, men det uttrycktes även åsikter om att det inte fanns rasskillnader.

ÄGARNAS EGNA BESKRIVNINGAR AV FJÄLLKON

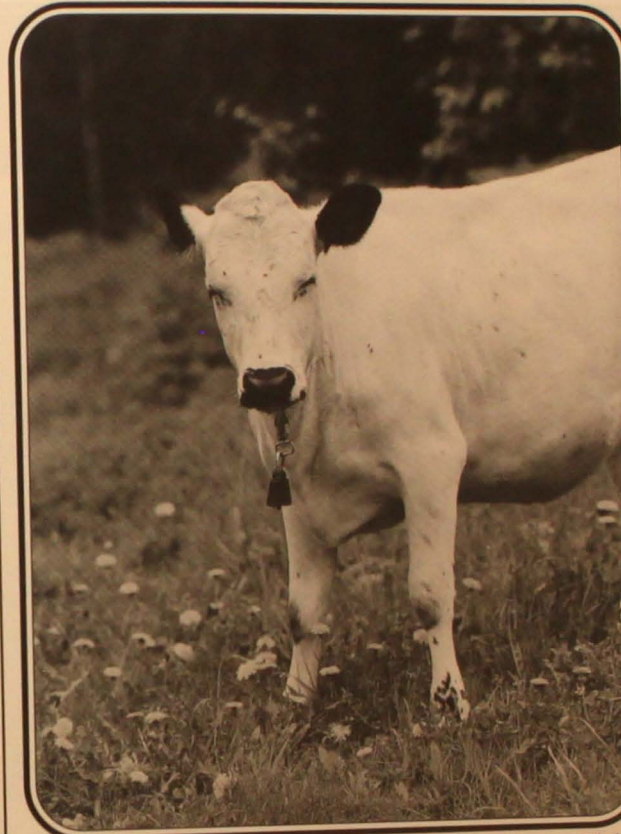
De allra flesta beskrivningarna beskrev fjällkons trevliga karaktär. Jag saxar fritt: *sällskaplig, rolig, lugna på betet, kärvänliga, vet vad de vill, väldigt trevlig och lättsam att ha att göra med, kommer alltid hem själva, kommer hem fort när man ropar, bittar till alla hagar och grindar före de andra korna, härdig, tillgivna, keliga, går hem om de kommit ur hagen, bittar sin plats i ladugården, håller ihop, personliga, lättstängslade, lätthanterliga och följsamma.*

De är nyfikna, mycket kontaktsökande, otroligt sociala, törs visa sin egenart (ej så skygg och trög), intelligent, memorerar betesmarker, stor respekt för hinder (stängsel) även om stängslet är rivet

av t.ex. älg (SLB testar alltid stängslet), vet vad de vill och kan vara väldigt envisa, tydlig personlighetsbild, följsam, naturligt sällskaplig, frisk, pigg och rör sig lätt och gärna, vacker, fogliga, kan prata med dem och de förstår, läraktiga, lättskötta, låter sig ej luras, intelligent, och lär sig rutiner och "kan" klockan, liten och lättfödd.

De har påfallande god fysik, vaken, rörlig, tålig, envis - men bra, jämnt och bra humör, intresserad av omgivningen, ej för tolerant mot skötare utan kräver gott bemötande, hornlös, lagom stor speciellt i äldre byggnader, vänlig och förnöjsam, kommer självmant hem vid mjölkdags, är de ej hemma behöver man bara ropa på dem och aldrig leta långt borta eller mota hem dem.

Jämförande beskrivningar fanns också representerade: *mer personliga, tåligare, bestämdare, lugnare, mer lätthanterlig, intelligentare (ej alltid av godo), lättare att tämja, mer tillgivna, roligare och trevligare att arbeta med, klokare, söker mer kontakt med människor, kor ur andra raser känns som idioter i jämförelse, livligare vilket är både nack- och fördel, lätt i kroppen vilket gör benne hållbarare, lättare att hantera vid t.ex. sjukdom.*



Fjällkon - så självgod att hon drömmer om sig själv som idol.

nöjd med fjällkor.

Negativa kommentarer var: *envisa, påhittiga, envetna, de kan vara sprättiga vid mjölkning och det sitter i, "coolare" stil, utan tävlingsinstinkt - de äter inte jämnt, kvigorna är nästan alltid besvärligare att mjölka in än SJB, större olikheter i temperament, små möjligheter att bedriva effektivt avelsarbete, mycket bra luktsinne och självbevaringsdrift, genetiskt sett högre celltal än SRB, för låg avkastning till samma foderintag, sämre mjölkproduktion samt dålig respekt för stängsel - hoppar gärna ut över taggtråd.*

ANLEDNINGAR TILL ATT HA FJÄLLRAS

De flesta fjällkoägarna (nästan 90 %) uppgav att de har fjällkor på gården för att de vill bidra till att rasen bevaras.

För grupp III var mjölkproduktionen lika starkt skäl till att ha fjällkor som att bidra till bevarandet. Svartsalternativet "Fjällrasen representerar en viktig genetisk resurs" var högt värderad av alla.

Alternativet "Vill inte ha produktionsras" såsom SRB eller SLB" värderades mycket lågt av alla grupper. Få uppgav att de har fjällras för att det är tradition i familjen eller att de vill ha en lite "udda" ras.

Reproduktions- och produktionskaraktärer som angavs var: *tydlig brunst ger tidig inkalvning och korta kalvningsintervall, jämn laktationskurva, hög produktion och hållbarhet långt upp i åldrarna, klart bättre att visa brunst, mycket bra som amkor, god avkastning i förhållande till kroppsvikt, billigare i drift, kalvarna växer bra, bra grovfoderomvandlare och har behållit förmågan att producera på det, bättre i ekologisk produktion samt att kvigorna är mycket lugna att mjölka in.*

Som betesdjur betraktas fjällkon som: *passar bra på hagmarker, äter det andra inte äter, betar som minsökare med rörlig hals, allätare, visar andra vad som går att äta på utmarker och sämre hagar, går fortare in och ut från bete, äter ett större antal typer av växter och örter än andra raser, aktivt födosök, färdas vitt omkring, söker lätt bete, flitig på betet.*

Övriga positiva kommentarer angående fjällkon i ladugården var: *kulliga och kan ej "borna" varandra, blir mycket äldre än andra mjölkkor, mindre sjuka, små nätta kor, få djur ger mer tid per djur vilket leder till lätthanterliga kor, kräver mindre båspslamm, drabbas sällan av klövspalt, mindre veterinärbesök 1/3år (SLB1/v), roligt inslag i övriga besättningen samt är*

Skillnader i åsikter mellan ägargrupperna om varför man har fjällras:

* Grupp I värderade "kulturella och historiska skäl" samt "produktionstekniska skäl" lägre än vad grupp II och III tillsammans gjorde. "En härdig lantras för mina förhållanden" och "betesmarkerna på gården" var däremot starkare motiv till att ha fjällras på gården för grupp I än för de andra två grupperna.

* Grupp II hade inga åsikter som kunde särskiljas från grupp I eller grupp III.

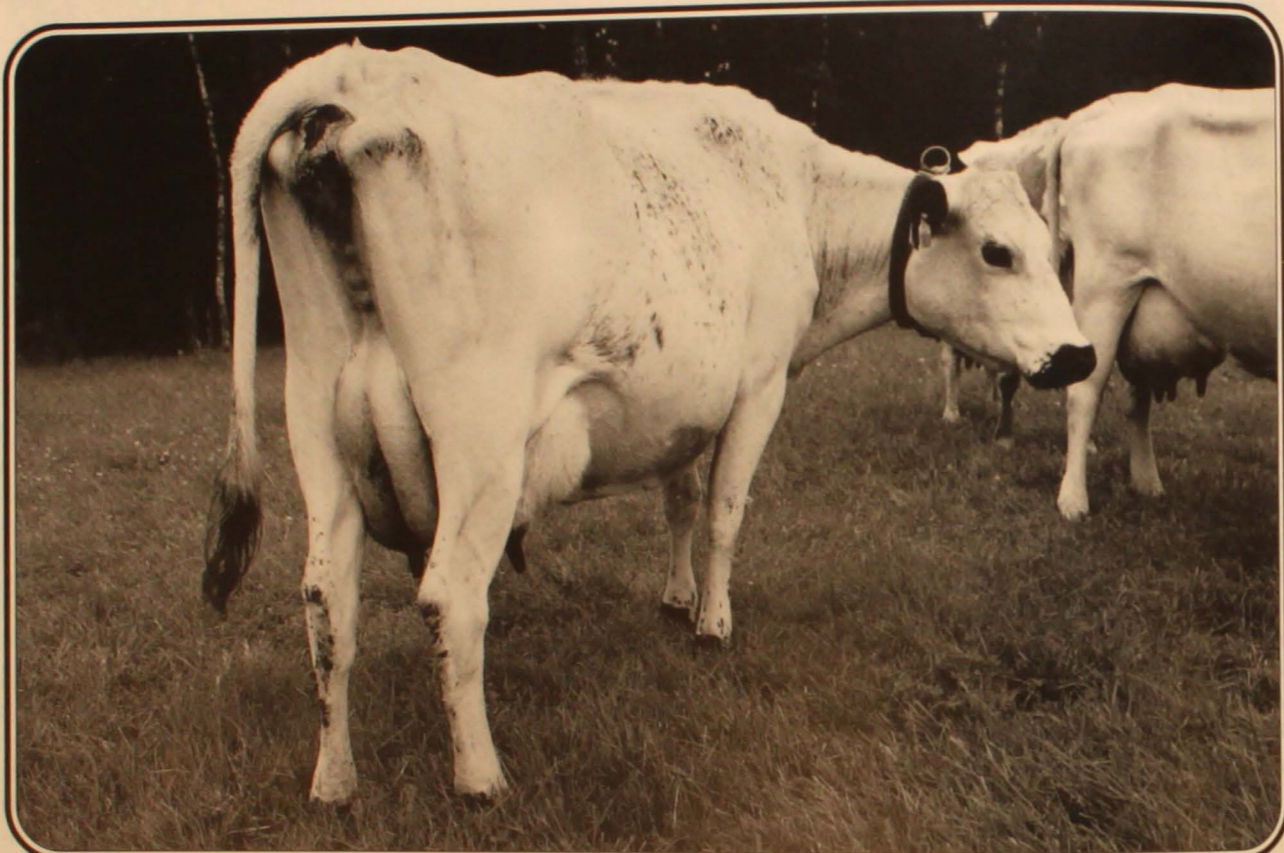
* Grupp III ansåg att "betesmarkerna på gården", "färg och utseende" och "en härdig lantras för mina förhållanden" var svaga argument till att ha fjällras. Starka argument var "rasegenskaper" och "mjölkproduktion". Grupp III hade den högsta frekvensen svar av alla på det egna svartsalternativet "annat".

FJÄLLKON

MIN DISKUSSION

Fjällrasen beskrevs ofta som normal eller bättre än normal och vid jämförelse med annan ras bättre. Fjällkon verkar trevlig att ha att göra med, är matfrisk och har lätt att äta. Signalerna kon ger ut är starka och reproduktionsegenskaperna är goda, så är även den generella uppfattningen angående fjällrasens hälsa.

Det stod klart att det inte fanns nämnvärda skillnader i åsikter mellan de som bara har fjällkor och de som även har annan ras. Att många har fjällkor för att bevara rasen stod klart. Ägarna till de större besättningarna var mer produktionsinriktade medan de med små besättningar ville ha en koras som passar "täppan".



Fjällkons naturliga plats är i ett miljövänligt och långsiktigt hållbart familj jordbruk. Denna ko heter 69 Stjärna (e. Delta).

Foto: Schale

Skillnader i dessa egenskaper är svåra att objektivt fastställa, men är typiska vid karaktärisering av en lantras. Ägarnas åsikter om fjällrasens produktion och andra i kokontrollen registrerade egenskaper överensstämmer väl med statistiken.

Grupperna var rörande överens om att fjällrasen är lugn och lugnare än andra raser mot sin skötare, att hon är lätthanterlig, har enklare foderkrav än andra raser, att hon har aktivt och mer aktivt födosök på bete, att hon har starka och tydliga modersinstinkter och att de är starkare än andra rasers samt att hon visar brunst tydligt och tydligare än andra raser.

VAD HAR DENNA UNDERSÖKNING GETT OSS?

Denna undersökning bekräftar att Sverige har en unik ras i fjällrasen och att fjällrasen har egenskaper som skiljer sig från andra raser. Detta påstående stöds av historiska fakta, genetiska skillnader, registrerade egenskaper samt ägarnas åsikter.

Fjällrasen innehar egenskaper som är karaktäristiska för en lokalt anpassad ras som bl.a. god fertilitet, aktivt födosöksbeteende, bra hållbarhet och lång livslängd. Dessa egenskaper har mycket högt värde i ett produktionssystem som inte är högintensivt.

Nästa FJÄLLKON kommer i april 2001.

Manus & annonser till den tidningen ska vara redaktionen tillhanda senast den 15 mars!

FJÄLLKON

Fjällrasens fördel i ett lågintensivt system kan t.ex. vara att fjällrasen utnyttjar naturbeten i högre grad för sitt underhållsbehov än andra raser.

Många hade åsikten om att fjällrasen är en god grovfoderomvandlare och därigenom inte kräver kraftfoder. Men att vissa gårdar med fjällras har hög grovfodergiva och lite tillskottsfoder innebär inte att fjällkor inte behöver extrautfodras för att producera mycket. Snarare betyder att fjällrasen kanske tolererar ett magrare bete och mindre stödutfodring bättre än andra raser för att klara sitt underhållsbehov.

En hög mjölkproduktion måste alltid understödjas av ett foder med högt energiinnehåll, vilket kan vara svårt att åstadkomma med enbart grovfoder. Fjällkobesättningar är i regel små och resurserna begränsade. Många har inte egna maskiner vilket leder till att dålig eller försenad höskörd kan få stora konsekvenser i mjölkproduktionen.

Produktionen är mer beroende av yttre omständigheter som vädret för dessa bönder. Vidare kanske inte foderstater är lika

noga uträknade som på de större mjölkkogårdarna, vilket ger en lägre, mer av yttre omständigheter påverkad, produktion.

Denna undersökning gav också en insikt i varför man väljer att ha fjällras. Det var tydligt att de större mjölkproducenterna såg mjölkproduktionen lika viktig som bevarandet av en svensk utrotningshotad ras. Detta visar att det är viktigt att fjällkon behåller sin funktion som mjölkproducerande produktionsko. Samtidigt är det många som håller fjällkor som amkor eller för självhushållsändamål. Detta kan skapa meningskiljaktigheter när det gäller att utse avelsmål för hela populationen.

Till sist vill jag ge en eloge till alla fjällkoägare som envist håller på sin ras och därmed bidrar till att bevara den domesticerade mångfalden, vilken tyvärr ofta förbises vid bevarandet av biologisk mångfald.

Ni som tog er tid att svara på enkäten är jag evigt tacksam mot. Jag tycker att det är mycket viktigt att vi alla, oavsett på vilken nivå vi arbetar, samarbetar och kämpar för att framtida generationer också skall kunna njuta av den svenska fjällrasen!

Text: Ulrika Tjaldén

VILL DU BESTÄLLA EN GÅRDSSKYLT?

Vi har i tidigare Fjällkotidningar skrivit om gårdsskyltar. Det är många intresserade som har beställt redan, men vi har förlängt beställningstiden lite så att flera ska få chansen att få en snygg skylt hem till gården. Vi tagit fram en prototyp som ser ut som på bilden nedan. En skylt har redan tillverkats och den ser mycket bra ut (visades på stämman i år). Skylten är oval bestående av vit specialhårdplast som "håller för vad som helst". Texten på gårdsnamnet är mörkt grå och fjällkologotypen svart. Storlek ca 60 x 40 cm.

Det finns två olika typer av skylt att välja på:

Alt 1: 8 mm skyltplatta med text på en sida (förvägg/dörrmontage)
1400:- exkl moms & frakt.

Alt 2: 19 mm skyltplatta med text på båda sidor (som vägskylt eller rakt ut från vägg)
1600:- exkl moms & frakt

BESTÄLLNINGARGÖRESTILL:
Lennart Rosén, Svensk Fjällrasavel, Larstorp, 590 33
Borensberg. Tel 0141-700 85, fax 700 82.
E-post: svensk.fjallrasavel@telia.com

Lilla Aska gård



Svensk Fjällrasavel

Fjällrasens avelshistorik

Del 14

En av de viktigaste avelsbesättningarna

Denna del av fjällrasens avelshistoria ska avhandla en besättning som kan sägas vara en länk mellan historien och nutiden. Detta samtidigt som den är en av rasens allra viktigaste genom tiderna, dels på grund av det stora antalet tjurar som producerades och dels på den genomgående höga kvaliteten som de höll.

Det är hos Norbergs i Blåvik som vi ska stanna till denna gång. Besättningen är i förbigående nämnd i några av de tidigare avsnitten. Främst i det som behandlade 16 Ebenholtz SKB1251 eftersom det var hos Norbergs han hamnade och kom att verka.

Vi har nu kommit fram till tiden efter andra världskriget och innan semintiden, en av fjällrasens glansperioder då antalet kor i kontroll och antalet tjuvföreningar var som störst. Men vi ska börja vår Blåviksexposé med att gå tillbaka till besättningens daning.

ENOK NORBERG

Mannen bakom var Enok Norberg född 1899 som 1929 kom till Blåvik 1:1 när han gifte sig med Greta Olsson född 1910, som var dotter till Olof Olsson och Johanna född Sundström. Gretas far hade avlidit redan 1914 och gården hade skötts så gott man kunnat men med de svårigheter som det innebär att vara en husbonde för litet.

Enok var målare i grunden och började att rusta upp och förbättra gården varefter. Ny ladugård för 14 kor byggdes 1932 och en del djur köptes in till besättningen. Samtidigt så föddes barnen Maj 1930, Hans 1932, Lars 1935, och Torbjörn 1941.

Avelsintresset verkar ha funnits med från början och siktet på att bli en avelsbesättning var nog inställt redan från start. Vi ska titta närmare på djuren som kom att bli ryggraden i besättningen och som det senare kom att visa sig även i mångt och mycket även i dagens fjällras.

R-LINJEN

Många av er som läst det som föreningen publicerat genom åren har flera gånger läst undertecknad referera till R-linjen i Blåvik eftersom den är en av de största och viktigaste tjuvproducenterna.

Den stammar ursprungligen från en ko vid namn Rara som Greta Norbergs mor Johanna hade med sig till Blåvik när hon gifte sig med Olof. Johanna var född i Hämsra, Sidensjö och därmed får vi in en ny kolinje i aveln som inte stammar från någon av de andra avelsbesättningarna. Rara fick dottern Rara 2 som fick Rona som fick 1 Rexa och så är vi inne i avelsvärlden.

1 REXA

Rexa var fallen efter Valle, R 2224, en tjuv ur Puke-linjen men med en hel del övrigt från både Jämtland och Västernorrland. Rexa kalvade 13 gånger mellan 1930-43 och lade grunden till R-linjen i stamboken.

Av de 5 stambokförda döttrarna som ni ser på stamträdet längre fram i artikeln, så fick 9 Ruda flest avkomlingar i avel efter sina 15 kalvningar. Men de R-kor som finns i livet idag stammar via 93 Rissla ned till 16 Ringa. Högst avkastande Rexa-dottern var 22 Rexina som 1947 producerade 7238 x 4,5% = 327, en då oerhörd avkastning nästan tre gånger högre än rasmedeltalet för fjällrasen i riket.



9 Ruda med en av sina många kalvar.

E-LINJEN

På Blåvik fanns även en inköpt ko-linje som kom via Johan Jonsson i Billsjö. Denne hade köpt en ko, 6 Elva efter Säker R 2634, från P.L. Palmkvist, Ope (där Zaren föddes) och en dotter efter henne och Jonssons egen tjuv Iger av Nytorp R3612 såldes 1938 till Blåvik.

Hon hette 6 Essy hos Jonsson som tillämpade det under avelscenter tiden vanliga bruket att döttrarna och även sönerna efter en ko fick ett eget örönr för identifikation men i övrigt hade moderns nummer.

Detta var ju måttligt praktiskt då det lätt blev en aning rörigt om kon fick många avkomlingar som i sin tur hamnade i avel då de i sin tur numererades efter moderns örönr och inte efter vad hon vanligen benämns med.

Hos Norberg fick hon dock heta 13 Essy. Essy blev en hållbar och bra ko men överglänstes av dottern 26 Era född 400329 som kom att bli en hörnspelare i Blåviksbesättningen. Hon fick 14 kalvar varav 12 stambokfördes, en slaktades och en dog i förgiftning. Hennes 8 stambokförda söner spreds över hela Norrland och en exporterades till Colombia 1955. Hon avkastade på 12,84 år 4619 x 4,6% = 212.



26 Era, A 913. En "framgångsrik" ko som fick 14 kalvar. 8 av hennes söner spreds över hela Norrland.

AVELSBEKYMMER

Blåviksbesättningen bildades under den period då man började undersöka utbredningen av könskörtelhypoplasin i fjällrasen och senare bestämde sig för hur den skulle bekämpas. R-linjen verkar av hypoplasiiuttygen att döma (som finns föredömligt sparade) varit lite drabbad, men E-linjen med sin avelscenterhistoria hade inte lika tur även om det inte var anmärkningsvärt stora problem.

Det som inte Norberg kände till om 13 Essy när hon köptes in 1938 var att modern 6 Elva, R 7829, var undersökt 1936 och befunnen hypoplastisk vilket Jonsson lät bli att upplysa om. Detta dök senare då och då upp som enstaka hypoplasifall i E-linjen.

Norberg begärde också fram hypoplasiiuttyg på mödrarna till de tjurar som verkat i besättningen för att utröna var anlaget kommit ifrån och det var endast Elva som hade varit hypoplastisk. För att vara säkra på att inte 26 Era var drabbad så hypoplasiiundersöktes hon inte mindre än fem gånger av olika veterinärer och blev friförklarad av samtliga.

TJURARNA SOM VERKADE I BESÄTTNINGEN

När Norberg kom till Blåvik stod i Övre Nätra tjuvförening, till vilken besättningen då hörde, 66 Eros av Backe, R 3476, vars fader Ling, R 2166, var linjeavlavd på Odenlinjen om än född i Överbybesättningen. Mödernet var till stor del av Pukeblod men innehöll material dels av den gamla Tullusstammen och dels från Västernorrland.

Eros ersattes i november 1932 av Fazar av Billsjö, R 3886, från Johan Jonssons avelscenter. Det var dock inget vanligt Jonssonmaterial, utan Fazar föddes av en inköpt dräktig kviga som Jonsson köpt från N.O. Olsson i Rösta. Fazar var linjeavlavd på Zaren, R 3056, som var både farfar och morfar. Det var alltså en ren jämtlandshärstamning.

Fazar ersattes på sensommaren 1937 av Vilm-Kroat, R 4436, från Anders Sundström, Stig, Sidensjö. Vilm-Kroats far var Kroat, R 4172, från Jonsson i Billsjö och dennes K-linje och på fädernet kom denne ur Oden-linjen. Vilm-Kroats moderne bestod av gammalt Bollstamaterial och västernorrlandskor.

Hösten 1939 kommer nästa stamtjuv, 2 Asbjörn, SKB198, till Övre Nätra tjuvförening. Född hos J.H. Håkansson, Odensala, Östersund. FF är Iger av Nytorp, R 3612, MF är Zaren, R 3056, och farmor och mormor har sina fäder ur Odenlinjen.

Efter Asbjörn börjar Norberg övergå till eget

tjurmaterial kombinerat med enstaka betäckningar hos tjurar i andra avelsbesättningar. Det är nu som den framgångsrika blandningen av E- och R-linjerna börjar.

Efter ett par år så köps sedan 16 Ebenholtz in och därmed kommer en stor portion ganska nytt blod in i besättningen (se tidigare genomgång av Ebenholtz härstamning). Inköpet av Ebenholtz är med facit i hand den största enskilda investeringen som någon bonde gjort i fjällrasaveln.

Den år 1945 stora köpesumman 13.100 kronor var en otroligt djärv investering, för även om andra avelsbesättningar kontrakterades för betäckningar a' 50 kronor styck så kunde ju tjuren ha blivit sjuk eller skadat sig så den blivit obrukbar.

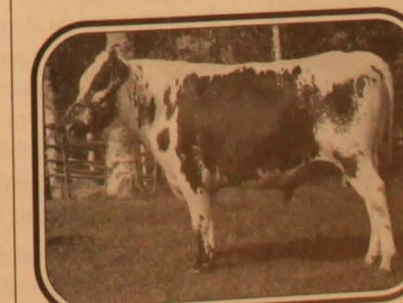
Att sedan Ebenholtz blev fjällrasens största matador genom tiderna och definitivt kommit att prägla dagens fjällras mer än någon annan gammal matador gör inte bedriften mindre. Det var en djärv satsning som lyckades.

I tabellen längre fram i tidningen kan ses de tjurar som tjänstgjort i Blåvik efter Asbjörn. Tjurar som använts under längre period är benämnda stamtjuv övriga är använd endast ett mindre antal gånger.

33 SVING

Som synes i nyss nämnda tabell, så var det vanligaste att modern och fadern till de hemmaproducerade tjurarna kom ur var sin linje. Om fadern kom ur R-linjen så kom modern ur E-linjen och vice versa. Antalet egentliga stamtjurar utifrån var heller inte stort under tiden 1948-62.

33 Sving som kom från Verner Lindgren, Brännland hade en Flarken härstamning på fädernet och gammalt avelscentermaterial från Billsjö och Björkfors på mödernet, men innebar ändå en väsentlig blodsförfriskning då han kom. Dessutom hade han gott om färg vikat passade bra på de i övrigt bleka Blåviksdjuren. Svingdöttrarna gick också bra överlag med höga halter.



33 Sving, SKB 3914, som ungtjuv.

36 TESSAR

Tessar var en Västerbottenstjuv med en mycket högavkastande moder som man satte stora förhoppningar till, men döttrarna ville inte mjölka och slogs snabbt ut. Ett par av de försålda sönerna lyckades dock skapligt men Tessar blev ändå på totalen en flopp.

39 LORAN'

39 Loran', SKB 4772, kom från Frans Jönsson, Parteboda, men var full av Blåviksblod. Farfar, farmor och morfar kom från Blåvik i det att 55 Runo var farfar. 40 Eddie, en 26 Eradotter efter Asbjörn, var farmor och 51 Rosen var morfar. 39 Loran gick också bra trots det nära släktskapet med besättningen.

Den som gör sig besväret att titta på släkträden över kolinjerna och på härstamningarna på de använda tjurarna ser att inaveln i besättningen inte var så stor som man skulle kunna tro. Detta beror delvis på att korna blev rätt så gamla så det var inte så många generationer, men framförallt för att man hela tiden hade två eller flera tjuvlinjer igång, samt att dessa kontinuerligt byts ut.

Till detta kan då läggas att man efter varje tjuvfader ofta använde flera söner. En av förklaringarna till det är ju att man födde upp så många ungtjurar till avelsavsalu och att dessa behövde tränas, men det är nog inte hela sanningen. En annan förklaring kan vara denna;

Som också går att utläsa i tabellen över använda tjurar så går för de i besättningen födda tjurarna ett fåtal tjuvmödrar igen flera gånger.

9 Ruda två gånger, 31 Runa tre gånger, 26 Era sex gånger. Ja, de flesta av de egna tjuvmödrarna återkommer två eller flera gånger. Man kan undra varför man nästan använder fler tjurar än tjuvmödrar? Tvärtom mot idag.

Men det är egentligen ganska självklart. En intresserad avelsman vill naturligtvis använda det bästa material som besättningen har och det är ju på den här tiden innan avkommebedömningen tagit riktig fart de egna bästa korna.

En ny tjuv innebär ju risker eftersom man inte vet vad han ärver och då är det ju dumt att satsa allt på ett kort och använda bara en son som är efter en ny tjuv och bara en tjuvmödrar. Ju fler söner måttligt använda efter de bästa korna är ett sätt att försöka konsolidera och förbättra utan att riskera för stora bakslag. Det gällde att ta in nytt material med måtta för att inte förstöra det som uppnåtts.

> Forts. på sidan 15! >

Gårdsbesök i Hammarstrand



Fjällkoknuten AB:s arrendeladugård i Hammarstrand rymmer snart ett 40-tal fjällkor plus rekrytering med bra härstamningar.

Denna gång är *Fjällkons* läsare på besök hos en av landets allra nyaste och även största fjällrasbesättningar. Formell ägare har varit Idéknuten ideell förening, men nu är det Fjällkoknuten AB, men bakom båda dessa har i praktiken Hans-Inge Pettersson, Hammarstrand stått. Det tillhör ju inte vanligheterna att stora fjällrasbesättningar ägs av ideella föreningar så vi ska lite kortfattat berätta om upprinnelsen till den.

IDÉKNUTEN

Föreningen Idéknuten bildades 1995 med Hans-Inge i bräschan ur "träffpunkt för arbetslösa" som emanerade ur att flyktningförläggningen i Hammarstrand lades ned och ett stort antal människor blev arbetslösa på en ort som redan sedan förut var hårt drabbad.

Redan 1996 började föreningen idka viss djurhållning eftersom man märkte att det för människor i kris ofta var positivt att umgås med djur.

1997 väcktes ett förslag av två medlemmar om att skaffa ett par kor, ett förslag som inte Hans-Inge var odelat positiv till eftersom han misstänkte att han skulle få stå för det mesta av mjölkningen. Eftersom de övriga djur som hölls av Idéknuten var av hotade raser så ville man att även korna skulle vara av samma sort. Första förslaget var att man skulle skaffa rödkullor. Hans-Inge fick i uppgift att jämföra rödkullor och fjällras och eftersom han snabbt fann att det fanns ett större urval av fjällkor och därmed en bättre möjlighet till avel så föll valet på fjällras.

Som gammal SLB-man efter 12 år som djurskötare och senare ladugårdsförman, så var Hans-Inge lagom skeptiskt inställd till fjällkor, men beslutet var nu fattat. Första kon köptes in och hon fick vara amko men mjölkade för mycket så det funkade dåligt. Ytterligare en ko införskaffades och tanken på att börja leverera mjölk väcktes. Snart blev djurstallet för trångt och ett nytt ställe att ha djuren på blev först på önskelistan.

FLYTT TILL NYTT STÄLLE

Påskan 1998 flyttade man in i en uppfräschad äldre ladugård strax utanför Hammarstrand med plats för 10 kor och i mars samma år gick första mjölkleveransen till NNP. Ytterligare djur införskaffades och snart var ladugården full.

Men gödselvårdsanläggningen behövde förbättras och ny gödselplatta skulle därför gjutas. Dessvärre stötte man på berget och sprängningsarbetena skulle gå på dryga 100.000:- varför projektet fick skrinläggas speciellt som bara arrendet på ladugården löpte ett år i taget.

FLYTT ÄNNU EN GÅNG

Emellertid fick man nys om en nyligen nedlagd ladugård för 32 kor på andra sidan Indalsälven och augusti 1999 flyttade man in med de 11 korna som efter ett intensivt letande redan i april 2000 hade blivit 28 stycken och i juni ökat ytterligare till 34 stycken.

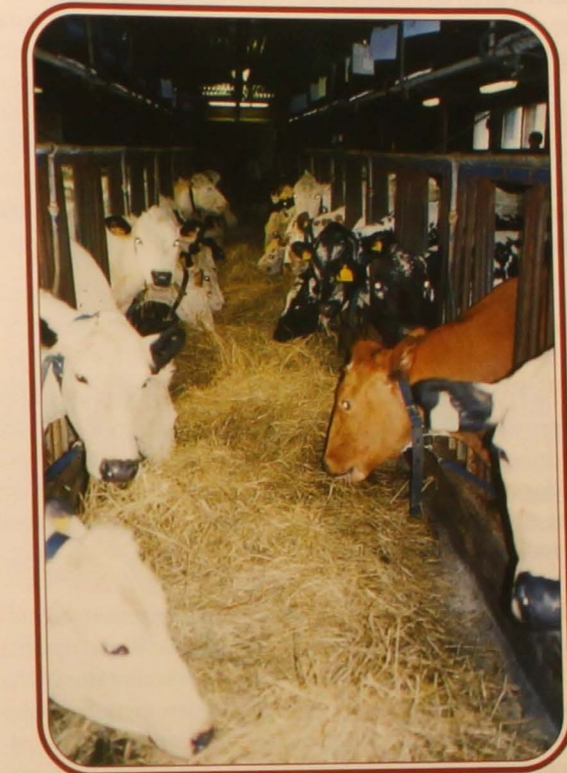
Problem tillstötte dock för Idéknuten. P.g.a. ändrad arbetsmarknadspolitik blev man av med de medel från länsarbetsnämnden som hittills varit den finansiella ryggraden i arbetet. Idéknuten hamnade snabbt i en skuldsituation eftersom man var bunden av egna kontrakt på orten. För att lösa föreningens pengaknipa skissade Hans-Inge på en lösning som



Detta är en helsyster till 6787 Laro.

innebar att ett bolag (Fjällkoknuten AB) skulle bildas, ägt av honom till 75% och av Idéknuten till 25%. Detta bolag skulle köpa över ladugårdsdelen från Idéknuten som därmed skulle få in nödvändiga medel för att lösa sina åtaganden. Denna lösning har nu i årsskiftet blivit formellt klar och Fjällkoknuten AB är nu igång med arbetet.

Affärsidén är att bedriva jordbruk med inriktning på mjölk- och köttproduktion med djur av fjällras. Ladugård och mark arrenderas och maskintjänster köps in av lokala företagare. Det investerade kapitalet kan då hållas på ett minimum. Antalet kor ska under året öka till drygt 40 stycken.



Fjällkorna på Fjällkoknuten AB.



Hans-Inge Pettersson bland korna.

FJÄLLKON

Man har även en vision om att tillsammans med andra företagare på orten kunna starta upp en gårdsbutik då man redan idag har en ökande efterfrågan på lokalt producerade livsmedel. En del av de djur som slaktas idag skickas till *Klöverkött* i Sidensjö som sedan levererar tillbaka köttet som säljs lokalt i området. Eftersom kompetens finns på området så undersöker man också möjligheterna att komma igång med behandlingshemsverksamhet för tonårsskallar med sociala/missbruksproblem.

DJUREN

Ska man på ett par år köpa ihop en besättning på ett 40-tal kor av övervägande ren fjällras så får man naturligtvis inte vara överdrivet kräsen med urvalet. Många djur är därför köpta osedda och på lite chans, men man har senare gallrat bort det värsta efter hand. I mån av tid och tillfälle har så noga urval som möjligt tillämpats.

De flesta djuren är efter vanliga semintjurar eftersom huvuddelen av de djur som är till salu är efter sådana. En del djur har köpts in efter privata tjurar främst då när hela eller stora delar av mindre besättningar köpts in under den mest expansiva perioden. Trots att besättningen varit konstant utsatt för påfrestningen av nya djur i olika skick och den sistlidna sommaren med betesproblem, så låg avkastningen nu i december som medel för de sista 12 månaderna på 5886 kg ECM, vilket måste anses som imponerande och vittnar om att en hel del av inköpen varit lyckosamma.

JÄNTA-LINJEN

Naturligtvis är det idag svårt att veta vilka linjer som kommer att bli tongivande i besättningen i framtiden. Men en intressant linje som Hans-Inge gärna framhåller är Jänta-linjen som via uppflyttade smålänningar kom till Västernorrland på 1980-talet och stammar från ett mindre småländskt lantbruk dit den kom på tidigt 70-tal.

Efterforskningar pågår för att utröna var den fanns innan den kom till Småland. Den bästa Jänta-kon är 117 Jänta efter Makro - Hompen - Kare som på första kalven producerat 22, 25, 28, 23, 24, 23. En vacker ko med en produktionsstark mor som legat på ett relativt på drygt 110 på protein som enda fjällko i en SRB-besättning 117 Jänta är dessutom dräktig med 938 Ricko, en intressant exteriör parning!

ROSA-LINJEN

En annan högtintressant ko är produktionsstarka 129 Rosa efter Hompen - Ricko, som kom från Jamtli dit hon i sin tur kommit från en gammal jämtlandsbesättning. Hon har bara haft 2 år i kontroll men har på dem gjort 7700 liter i snitt. Som högst under sista kontrollåret kom hon upp i 40 kg ECM och hon är nu dräktig för 7:e gången. Denna gång ska hon kalva med 6702 Bazar, även det en högtintressant parning.

Ett större antal djur har köpts in från Bror och Rut Kristiansson, Wängen, Ingrid Knutsson, Edsbyn, Gun och Arne Jönsson, Kälarne, Rebecka Karlsson, Junsele samt ett äldre syskonpar i Klövsvjö.

Enstaka djur har köpts in från S- och T-linjen från Hans-Erik Nordström, via Mårten Dahlberg ur R-linjen från Norbergs i Blåvik, Trana-linjen från Abrahamssons i Torvalla, D-linjen från Bror och Margot Lindberg, Genvalla, N-linjen från Rut Svenson, Trångsviken via K-G Hedling etc etc. Ja, listan kan göras lång men vi stannar här i uppräknningen. De av er som kommer på vinterträffen i mars får väl själva göra er en uppfattning om djuren. Klart är dock att det är en imponerande uppsättning fjällkor ur en rad välkända kofamiljer och flera intressanta kor ur mer okända linjer som kan bli mycket intressanta för aveln i framtiden.

AVELN

Att Hans-Inge har ett avelsintresse utöver det vanliga står ställt utom allt tvivel och stor tonvikt läggs på att bredda materialet härstammingsmässigt för att få göra kvalitativa urval senare när guldäggen är lokaliserade. Hans-Inge är dock klar över att konventionell seminavel inte är en framkomlig väg då den ger för få nya tjurar och på sikt ger en alltför hög inavelsgrad.

För närvarande används både Svensk Avels tjurar och tjurmaterial som tagits fram via PRF (Projekt Rädda Fjällkon) och SJV. Dessutom används även egna tjurar i besättningen. Den nuvarande matadoren heter 2095 Bullen efter Bula - Flink - Nill, född hos Mårten Dahlberg men ursprungligen från L-linjen från Uttersjöbäcken i Lövånger. En exteriört vacker svartsidig tjur.

Det som Hans-Inge främst skulle vilja förbättra på fjällrasen är benställningen på de i övrigt torra och tåliga benen, samt juversidan både hälsomässigt och hållbarhetsmässigt. Men för att kunna nå dit krävs det att samarbetet med Svensk Avel och avkommebedömningen kan läggas upp på rätt sätt så att tillräckligt många tjurar prövas för att urvalet ska kunna göras även på tjursidan. Hälsosidan på juvret blir den svåraste nöten att knäcka eftersom man behöver ett ganska stort antal döttrar per tjur för att kunna avla på den med någon säkerhet, vilket ju då motverkar målet att testa många tjurar.

VAD ÄR POSITIVT MED FJÄLLKORNA?

Eftersom Hans-Inge var utan egna erfarenheter av fjällkor när han började för ett par år sedan och innan dess hade sitt hjärta starkt förankrat hos den gamla svenska SLB-typen, så är det intressant att av honom få höra vad han tycker om hos fjällkon. Som de stora fördelarna framhåller han att de är bra grovfoderomvandlare jämfört med de större raserna. Inte så att man inte ska sträva efter högkvalitativt grovfoder, men en dålig fodersommar blir inte lika katastrofal med fjällkorna som med t.ex. Holstein.

Sedan tycker han att fjällkorna är roliga att jobba med. Det är personliga, nyfikna kor som är mycket individuella och ger mycket om

FJÄLLKON

man arbetar i samklang med dem. Det är ingen konst att ha individuell känedom om dem då både utseende och sätt skiljer sig åt.

Ja, här avslutar vi besöket hos Fjällkoknuten AB med Hans-Inges ord i åtanke. En djäv och konsekvent satsning som vi önskar all lycka, och hängde det enbart på Hans-Inges entusiasm så var saken redan klar. Säkert och glädjande är dock att vi fått ytterligare en avelskunnig och intresserad person till vår krets vilket vi alla kommer att få glädje av på sikt!

Text & Foto: Robert Nilsson

SOMMARMINNEN FRÅN ÅR 2000

Dessa bilder togs i samband med förra årets stämma vid besöket hos Ove Falkensjö, Viberg. Ove hade vid besöket ca 20 kor plus rekrytering i en besättning som består av både fjällras och jersey.



Du som har fjällkobilder att låna ut till denna tidning får mycket gärna skicka in dem till redaktionen! Tack!

Forts. från sidan 11!

NYA PROBLEM

Men till sist när det blir så att det mesta av det material som finns att få tag på är släkt både på moderne och fäderne med det man själv har så blir det problem. Norberg var heller ingen förespråkare av STN vilket krympte basen ytterligare för honom. Visserligen kommer tjurlinjen bakom 33 Sving från Norge men då hade han "förfjällats" i flera generationer.

Även 21 Silvester hade norskt på fädernet då farfars far var den från Norge importerade Freidar, SKB 724. Men bortsett från den ökande släktskapen som ändå skickligt hanterades så kom ett annat moln och förmörkade himlen och det var att det inom fjällrasen fanns en sakta ökande betäckningsslöhet hos tjurarna. Man fick helt enkelt krusa dem längre för att det skulle bli något gjort. 11 Perfekt, SKB 1040, var därvidlag en stor syndare med många söner som var usla betäckare. Men generellt så fanns störst problem med betäckningsförmågan hos Billsjömaterialet som ju delvis hjälpt till med uppbygandet av Blåviksbesättningen och framförallt kommit stort med Ebenholtz. En del av dennes söner ärvde också problemet.

BETÄCKNINGSPROV

För att råda bot på problemet införde SKB-föreningen ett betäckningsprov inför stambokföring och ett strängare s.k. auktionsprov för att tjuren skulle bli godkänd som tjurfader. Godkända tjurar fick ett T bakom stamboknumret. För en avelsbesättning med dokumenterat goda produktionsanlag och bra exteriörer kunde det naturligtvis vara frustrerande att en vacker ungtjur skulle falla s.a.s. på målnöret, och Norberg sägs ha varit måttligt begeistrad i proven.

Vissa år hade heller inte Blåvik några tjurar med på auktionerna som SKB-föreningen höll. Antagligen kan en av orsakerna varit att en del av tjurarna hade svårt med proven. Men troligen var det så att många tjurar såldes direkt och aldrig gick omvägen via auktionerna. Värde av proven och hur stränga de skulle vara var också uppe till diskussion, men klart är att de hade verkan, för betäckningsproblemen upphörde inte totalt men kom ned på en försämrbar nivå.

Just tjurlinjen Freidar - Gulldar - Silenar från vilken Silvester och Torped kom, var helt fri från anmärkningar vad beträffar betäckningsförmågan och man kan väl kanske tro att de var inköpta till Blåvik för att hjälpa till på den punkten. Men de kom aldrig att få någon betydelse för besättningen.

VAR FINNS BLÅVIKSBLODET IDAG?

Det kan ju verka abstrakt att prata om betydelsefulla tjurar och kor när de finns så långt tillbaka i tiden, men i Blåviksbesättningen fall så är det i högsta grad berättigat eftersom den till stor del ligger bakom den fjällras som kom in på semin. Det kan ju verka en aning ironiskt med tanke på att Enok Norberg var klart emot seminverksamheten och det är klart att ur hans synvinkel var semin förödande eftersom den ryckte undan benen på tjuruppfödningen som ju för avelsbesättningarna var ett lönsamt tillskott i driften.

Men för den som vill göra sig en bild av besättningens betydelse så rekommenderas att ta fram häftet *Gruppavelssystemet* (om du har det, annars går det att beställa från föreningens expedition) och gå till sidan 56 där tjurfamiljerna finns utsatta i ett släkträd.

Noterbart är att fem av sex Ebenholtzsöner som finns med där är födda på Blå-

FJÄLLKON

vik. Stora tjurar i fjällrashistorien som 27 Lutar har både får, fårfar och fårvars far födda på Blåvik. 24 Sagar har får och fårfar från Blåvik. 147 Riss som namngett en av tjurfamiljerna är förutom att modernet är från Blåvik, också på fädernet påverkat därifrån.

27 Edison som är fårfar är gjord på Blåvik om än född på annat ställe. Av ännu nyare tjurar kan nämnas att 726 Basker har en morfar, 160 Ring, som är född på Blåvik. Likaså 717 Kare vars morfar 145 Rim är en Blåvikstjur. Ja, listan kan göras nästan hur lång som helst och klart är att vi som gillar fjällkor har mycket att tacka Norbergs för.

NYA TIDER STUNDAR

1964 lämnade Enok över gården till sonen Hans och sonhustrun Mary. Då hade ju tjuruppfödningens glansdagar flytt och för dem blev tonvikten lagd på mjölkproduktionen.

Besättningen utökades ytterligare och som mest fanns drygt 25 mjölkande kor på Blåvik. Egen tjur höll man till 1977 då man gick med i semin. Hans omkom genom en trafikolycka 1980 och Mary blev ensam med driften av gården. Men med tiden blev det en ohållbar arbetsbörda och hösten 1981 såldes korna. Idag ägs gården av en av Hans och Marys söner som bedriver köttproduktion där.



Greta och Mary Norberg, två av dem som var med "när det begav sig".

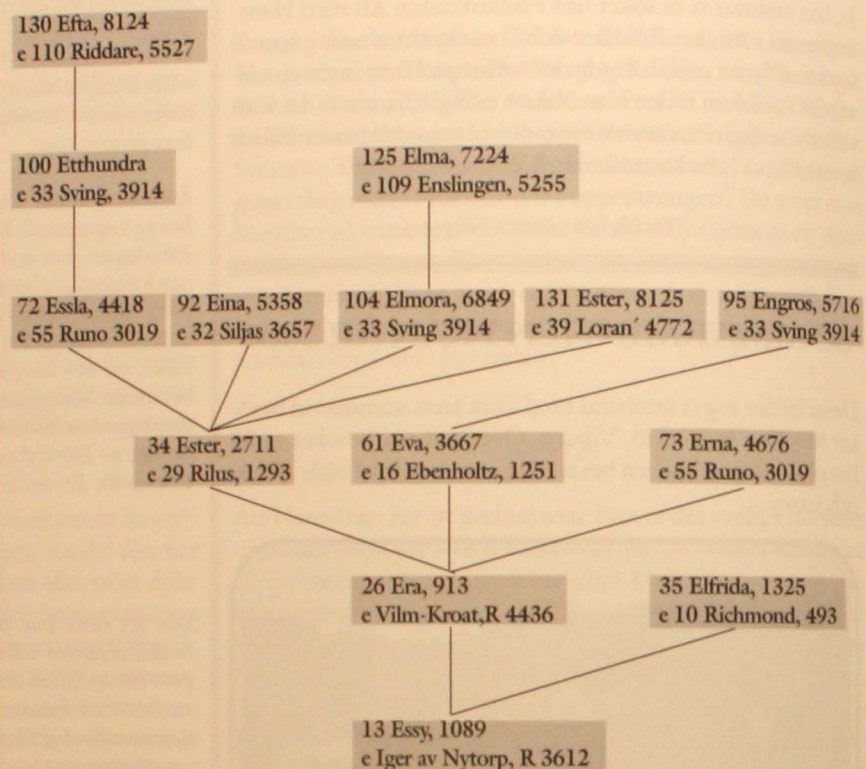
Jag skulle vilja avsluta med att tacka Greta och Mary Norberg för lån av kopapper och fotografier och för trevliga pratstunder. Samt möjligheten att därigenom få dokumentera en av fjällrasens viktigaste besättningar genom tiderna!

Text: Robert Nilsson

BLÅVIKS BESÄTTNINGSMEDELTAL

År	Kor	Mjolk	Fett	Smf
1933-34	8,08	2120	4,04	86
1936-37	7,72	3008	4,11	124
1939-40	8,74	3647	4,51	164
1942-43	9,40	3851	4,60	177
1945-46	10,25	4305	4,62	199
1948-49	8,07	4574	4,68	214
1951-52	11,59	3896	4,56	178
1954-55	11,32	4362	4,74	204
1957-58	12,68	4781	4,90	234

STAMTRÄD ÖVER I 13 ESSY



Hör av Er om hur döttrarna efter fjälltjurarna är!

Svensk Fjällrasavel har under olika former spermasamlat fjällrastjurar sedan 1993. Först vid samling direkt ute på gårdarna och de senaste åren hos Svensk Avel på Alebäck. Vid det här laget har en hel del döttrar till dessa tjurar kalvat in, och vi är mycket nyfikna på att höra hur de har blivit som mjölkkor!

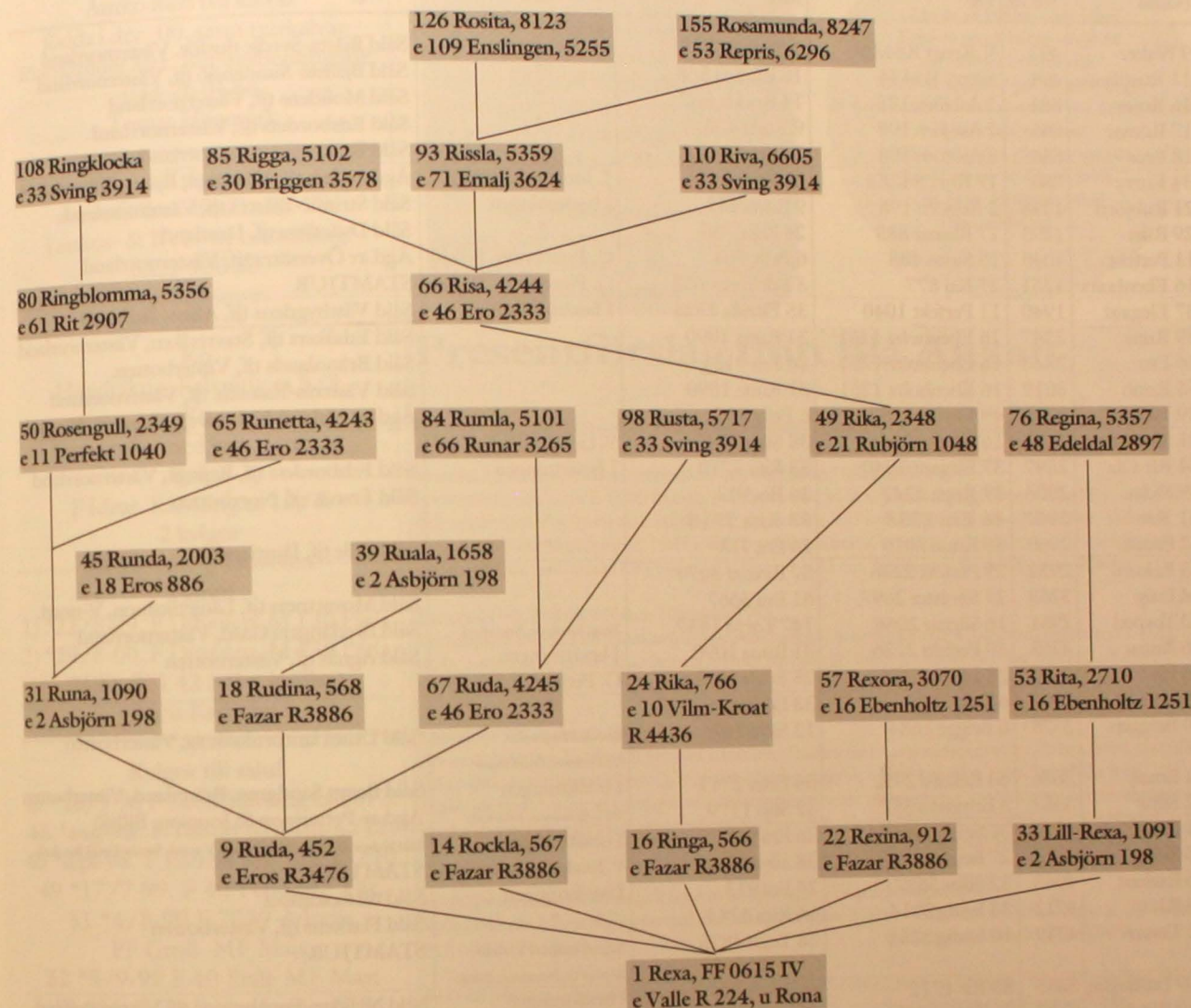
Någon avkommebedömning efter dessa tjurar är inte möjlig i dagens läge, men vi vill ändå gärna veta hur djuren efter de här tjurarna har blivit. Vi vill därför ha allas Er hjälp med ett omdöme om Era kor i de fall som Ni har döttrar efter tjurarna ifråga.

Vilka tjurar det gäller framgår av tjurlistan på sidan 21. Du som har kor efter någon eller några av tjurarna som står i den högra spalten ombedes vänligen att helt kort skriva ner hur respektive ko är avseende kons utseende och exteriör, lynne, färg, avkastning, juver- och spenform etc. Om Du dessutom råkar ha ett foto på kon ifråga så vore det naturligtvis ännu bättre! (Du får tillbaka fotot då vi lånat det).

Uppgifterna om tjurarna kommer vi alla, även Du, att få nytta av på så sätt att vi får en mer samlad bild av hur döttrarna har blivit, vilket sedan blir till god hjälp i det fortsatta avelsarbetet/bevarandearbetet med fjällkorna! Vi tackar på förhand för Din hjälp! Skicka in uppgifterna till: Svensk Fjällrasavel, Larstorp, 590 33 Borensberg. Tack!

FJÄLLKON

STAMTRÄD ÖVER I REXA



Kontrollanslutning!

Svensk Fjällrasavel uppmanar härmed alla medlemmar att kontrollansluta sina fjällkor till den officiella kokontrollen hos Svensk Mjolk. Varför vill vi då det? Jo, det är nämligen av stort värde för fjällkornas framtid om alla kor är med i kontrollen, vilket innebär att man provmjölkar korna en gång i månaden. Detta för att bättre kunna värdera de tjurar som används i avelsarbetet.

Även små besättningar med ett fåtal kor är önskvärt att få ansluta till kokontrollen så att så många kor som möjligt kommer med, det är viktigt i en liten population. Det finns möjlighet att även gå med i s.k. begränsad kontroll, vilket innebär att man provmjölkar endast 6 gånger/år.

En annan stor fördel med att vara med i kokontrollen är förutom att man får veta mjölmängd, fetthalt, proteinhalt osv. även får cellhalten kontrollerad i mjölken. Cellhalten är ett bra mått på juverhälsan och kan användas som förebyggande instrument mot kommande juverinflammationer genom att man t.ex. kan sintidsbehandla en ko och på så sätt få bättre mjölk kvalitet och göra kon mer långlivad. Kontakta Din husdjursförening för ytterligare information!

FJÄLLKON

TJURAR SOM ANVÄNTS I BLÅVIKS BESÄTTNING GENOM ÅREN:

Namn	Stb.nr.	Far	Mor	Född hos	Övrigt
9 Walter	492	V.Kroat R4436	2 Wala R8708	I besättningen	Såld Bjästa-Svedje tjurför, Västernorrland
11 Rustibuss	494	Sverre R4434	18 Rudina 568	"	Såld Bjällsta-Sunnansjö tfj, Västernorrland
16 Rojas	884	2 Asbjörn 198	14 Rockla 567	"	Såld Molidens tfj, Västernorrland
17 Rumar	885	2 Asbjörn 198	9 Ruda 452	"	Såld Edsbordets tfj, Västernorrland
18 Eros	886	2 Asbjörn 198	25 Era 913	"	Såld Backe tfj, Västernorrland
34 Kurre	880	17 Kurt R4284	35 Kusa 562	J. Jonasson, Billsjö	Ägd av Sels tfj, Västersel, Bjästa, Västernorr.
21 Rubjörn	1048	2 Asbjörn 198	9 Ruda 452	I besättningen	Såld Strinne-Bjärträ tfj, Västernorrland
29 Riks	1293	17 Rumar 885	24 Rika 766	"	Såld Dvärsätra tfj, Jämtland
11 Perfekt	1040	15 Sirius 488	6 Pelly 904	G. Pettersson, Billsjö	Ägd av Översätra tfj, Västernorrland
16 Ebenholtz	1251	27 Kaj 877	3 Edelweiss 658	G. Pettersson, Billsjö	STAMTJUR
37 Elegant	1940	11 Perfekt 1040	35 Elfrida 1325	I besättningen	Såld Västbygdens tfj, Alsen, Jämtland
39 Rune	2247	16 Ebenholtz 1251	31 Runa 1090	"	Såld Edsakers tfj, Stavreviken, Västernorrland
46 Ero	2333	16 Ebenholtz 1251	26 Era 913	"	Såld Brännlands tfj, Västerbotten.
55 Runo	3019	16 Ebenholtz 1251	31 Runa 1090	"	Såld Västerås-Ramsele tfj, Västernorrland
39 Perfekt	2236	49 Korint 1257	6 Pelly 904	"	Ägd av Nyland-Nybyns tfj, Sidensjö, V-norr.
21 Silvester	2697	16 Silenar 2066	38 Silva 1742	V. Lindgren, Brännland	Såld Edsbordets tfj, Krånge, Västernorrland
54 Rit-Ola	2597	37 Elegant 1940	53 Rita 2710	I besättningen	Såld Ersnäs tfj, Norrbotten
59 Ejder	2906	39 Rune 2247	26 Era 913	"	"
61 Rit	2907	46 Ero 2333	53 Rita 2710	"	"
62 Erotik	2960	55 Runo 3019	26 Era 913	"	Såld Bille tfj, Jämtland
63 Rekord	2952	39 Perfekt 2236	57 Rexora 3070	"	"
64 Enig	3263	21 Silvester 2697	61 Eva 3667	"	Såld Movattnets tfj, Långviksmon, V-norr.
30 Torped	2951	16 Silenar 2066	147 Torpa 1439	Bengt Sandgren, Brännland	Såld Bredängers Gärd, Västernorrland
66 Runar	3265	39 Perfekt 2236	31 Runa 1090	I besättningen	Såld Agnäs tfj, Västerbotten
46 Eli	3103	38 Effekt 2773	25 Edelweiss 1646	G. Pettersson, Billsjö	"
48 Edeldal	2897	6 Dala 1933	33 Edelweiss 2342	"	"
30 Briggen	3578	6 Brigge 1684	12 Silva 2494	Emanuel Bergström, Uttervatnet, Överklinten	Såld Umeå lantbruksskola, Västerbotten
71 Emalj	3624	63 Rekord 2952	54 Ester 2711	I besättningen	Såld Bengt Sandgren, Brännland, Västerbotten
32 Siljas	3657	3 Brittsen 557	42 Silja 1179	Gillis Andersson, Kolaboda	Ägd av Pettersson & Jonsson, Billsjö
81 Erog	4174	30 Briggen 3578	26 Era 913	I besättningen	Såld Nyland-Nybyns tfj, Sidensjö, V-norr. Senare Umeå lbr. skola
33 Sving	3914	27 Bennet 3032	38 Silva 1742	V. Lindgren, Brännland	STAMTJUR
86 Exelent	4945	32 Siljas 3657	26 Era 913	I besättningen	Såld till Colombia
88 Ris	4712	33 Sving 3914	66 Risa 4244	"	Såld Flarkens tfj, Västerbotten
36 Tessar	4719	10 Lydig 3751	28 Tessa 4825	Eugen Lindgren, Tavelejö Köpt av G. Pettersson, Billsjö	STAMTJUR
109 Enslingen	5255	88 Ris 4712	61 Eva 3667	I besättningen	Såld Nyliden-Furubränne tfj, Västernorrland
110 Riddare	5527	36 Tessar 4719	66 Risa 4244	"	Såld Sörbyns tfj, Norrbotten
25 Eros	4217	4 Prille 3314	23 Elvy 3104	E.O. Söderström, Bjästa	"
116 Rissel	5584	36 Tessar 4719	93 Rissla 5359	I besättningen	Såld Botsmarks tfj, Västerbotten
39 Loran'	4772	27 Edison 3237	47 Lorona 4404	Köpt från R. Yttergren, Rödåsel	STAMTJUR
129 Eko	5860	109 Enslingen 5255	61 Eva 3667	I besättningen	Såld Änäsens tfj, Västerbotten
134 Risenfeldt	6020	25 Eros 4217	66 Risa 4244	"	Såld Gunmarks tfj, Västerbotten
133 Riv	6019	25 Eros 4217	110 Riva 6605	"	Såld Långsjöns tfj,
136 Rissko	5962	25 Eros 4217	93 Rissla 5359	"	Såld Niemisels tfj, Norrbotten
147 Riss	6188	39 Loran' 4772	93 Rissla 5359	"	Såld Gubbökortens tfj, V-botten, senare semin
150 Engen	6208	39 Loran' 4772	95 Engros 5716	"	Såld Offers tfj, Jämtland
145 Rim	6271	39 Loran' 4772	110 Riva 6605	"	Såld Agnäs tfj, Västerbotten
53 Repris	6296	148 Tess 4849	46 Ring-Prila 5732	A & O Norberg, Östersel, Bjästa	"
51 Lunde	6491	39 Loran' 4772	34 Lunda 6463	Johannes Lindal, Flarken	"
13 Kaj	6557	188 Monty 5796	14 Kulla 6803	Algot Norén, Blåvik, Bjästa	"
73 Glader	6588	49 Regissör 6023	79 Gaja 8185	Göte Johansson, Flarken	"
24 Krut	6604	5 Risko 6609	55 Krusa 8274	Ägd av Övre Nätra tfj.	"
39 Ridor	6623	83 Dior 6542	35 Ringgull 8154	Nils Westin, Östersel, Bjästa	"

FJÄLLKON

Säljes

Amko med två kalvar
födda i dec -00, samt tjurkalvar
födda under året. Bidragsberättigade.
033-26 04 68
Tomas Hägmark

Kviga
av ren fjällras. Född maj -99.
Leukos- & BVD-fri besättning.
0322-930 33
Erik Källsmyr.

Ko
Högdräktig. Kalvning ca 5/3.
Ko
Som amko med kalv. Dräktig.

Kviga
F Idear. Kalvning ca 10/3.
2 kvigor
18-20 mån. F Duvolen.
Tjurar;
1) *22/8-99. F Duvolen. M 130 Pärla.
2) *29/8-00. F Duvolen. M 130 Pärla.
0430- 311 42 (säkr. kvällar)
Boris Karlsson

Kvigor till salu!
47 *26/9-98 F Groll Kalvning ca 10/3.
45 *aug-98. F Ylle M SJB Ins 4/11.
46 *sept-98. F Jastess SJB. Ins 23/10.
49 *17/7-99. F 40 Pelle.MF Ylle.
51 *4/8-99 F 7029 Adonis
FF Groll MF Majs
52 *5/9-99 F 40 Pelle MF Mast
53 *26/9-99 F Fyn Lemig SJB
54 *30/11-99 F 40 Pelle MF Ylle
55 8/12-99 F 40 Pelle MF Majs
56 *16/1-00 F Fyn Lemvig SJB
58 *20/8-00 F 7029 Adonis
FF Groll MF Mast
59 *3/9-00 7029 Adonis
FF Groll MF Sigge
60 *24/9-00 F 6776 Lippo MF Mast

Även några kor till salu, dräktiga.
Säljes p.g.a. upphört arrende.
0526-243 01
Jörgen Andersson

2 st fjällnära kor
lämpliga som amkor eller hushållskor.
BVD- & Leukosfria, bidragsber.
0515-72 60 87
Elisabeth Andersson

ANNONSMANUS
TILL KÖPES, SÄLJES & ÖVRIGT SKA
VARA INSÄNT SENAST 15 MARS!

Livdjursförmedlaren informerar:

Köpes & säljes fungerar som vanligt. Vill
Ni ha in en annons så skriver Ni till
Lennart Rosén på föreningsexpeditionen.
När det gäller löpande ringer Ni mig, helst
på telefontiden på **måndagar 10-11** eller
torsdagar 21-22.

Hälsningar från
Joachim Gustavsson, tel/fax: 0142-250 42.
Adress: Görshorva, Västra Harg
595 91 Mjölby

Kaptenen till sina flyg-
passagerare i radion:
- Det är er kapten som talar.
Tittar ni ut på höger vinge så
ser att det brinner där.
Tittar ni sedan ut på vänster vinge
är det likadant. Tittar ni sedan ner under er ser
ni bara hav och hav.
Tittar ni sedan riktigt noga på
havet så ser ni en gul prick.
Det är en livräddningsbåt.
I den sitter jag.....

Presentförslag från Blå Ankan

P.g.a. flyttning och platsbehov erbjuds medlemmar i lantrasföreningar härmed följande:

Svenska Lantraser, deras betydelse förr och nu. Håkan Hallander 1989.
Fortfarande helt aktuell. 7000 tryckta, mindre än 300 kvar. Går utförligt igenom vad en lantras är, hur
den uppkommer och utvecklas, varför den ska bevaras, vad som skiljer den från andra raser. Vidare
redogörs för samtliga fram till 1989 kända lantraser: historia, utveckling, inkorsning, funktioner etc.
Härda pärmar. 630 sidor. 330 bilder (30 i färg). 17x25 cm. **Specialpris för medlemmar 200 kr.**

Lantraser 93. Redaktör Håkan Hallander 1993.
Ett supplementband till Svenska Lantraser där väncko, linderödssvin och svarthöna presenteras. 7000 ex
sålda, endast knappt ett tiotal återstår. Mjuka pärmar. 96 sidor. 21 bilder (5 i färg). 132x210 mm.
Specialpris för medlemmar 50 kr.

Lantraser 98. Redaktör Håkan Hallander 1998.
Andra supplementbandet till Svenska Lantraser. Diskuterar bl.a. lantrasbegreppet, de nya fären; skogsfår,
dala pälsfår och roslagsfår, samt göingeget, jämtlandsget och blekingeanka. Därtill nordiska biet.
Ingående beskrivning av samtliga svenska lantrasbevarande myndigheter, institutioner och föreningar
med adresser och andra uppgifter. Mjuka pärmar. 104 sidor. 132x210 mm. 28 bilder (23 i färg).
Specialpris för medlemmar 50 kr.

Husdjur till husbehov. 2:a helt omskrivna upplagan. Håkan Hallander 1991.
Skötselhandbok över alla de produktiva husdjurslagen. Endast 11 ex återstår. Härda pärmar. 304 sidor.
218 bilder (26 i färg).
Specialpris för medlemmar 150 kr.

Får och potatis. Johan Alströmers färböcker från 1827 och 32 med ett "bihang" om potatisodling.
Mjuka pärmar. 96 sidor. 4 bilder sv/v. 135x210 mm.
Specialpris för medlemmar 50 kr.

Min älskade är död. Håkan Hallander 1996.
Gripande och utlämnande men samtidigt humoristisk skildring av ett äktenskap och en svår sjukdom
och om hur människor utvecklas och mognar inför döden, det enda säkra i livet. Mjuka pärmar. 60
foton sv/v. Liggande A5. 285 sidor.
Specialpris för medlemmar 100 kr.

Pojken och fjällkorna. Håkan Hallander 1991.
Saga om en pojke som försöker rädda sin födermegård med fjällkor och orkidéangar. Härda pärmar. 57
teckningar. 135x215 mm. 124 sidor.
Specialpris för medlemmar 50 kr.

Avresans evinnerliga väntan. Håkan Hallander 1990.
Ätta mycket personligt skildrade episoder. ".....oerhört roliga och underhållande. En skrattsuccé!"
Härda pärmar. 8 foton. 135x215 mm. 150sidor.
Specialpris för medlemmar 50 kr.

Härmed beställes		Beställningsadress
.....ex av Svenska Lantraser	200 kr	Förlagssystem
.....ex av Lantraser 93	50 kr	Box 30195
.....ex av Lantraser 98	50 kr	104 25 Stockholm
.....ex av Husdjur till husbehov	150 kr	Orderrel: 08-657 19 90
.....ex av Min älskade är död	100 kr	Orderfax: 08-618 34 70 000
.....ex av Pojken och fjällkorna	50 kr	
.....ex av Avresans evinnerliga väntan	50 kr	

Datum:..... Namn:.....
Adress:.....
Böckerna sänds mot faktura. Priser inkl moms. Porto tillkommer. Gäller endast till 28 feb 2001.

AKTUELLA SEMINTJURAR från Svensk Avel

Tillgängliga och godkända fjällrastjuror från Svensk Avel. Alla tjuror är inte renrasiga, även om de är godkända som fjällras.
OBS! Indexen är korrigerade enligt förklaringen nedan!

Namn	Kod.nr	Stb.nr	Far	Mjölindex	Tjurindex	Övrigt
GRUPP 2:						
937 Balett	6-937	86937	726 Basker	107	+ 5	Döttrarna har haft svårare kalvningar än medeltalet. Används ej på lågställda kor. 12,5% SLB.
940 Hompen	6-940	86940	723 Figer	110	+ 14	Bra värden på mastitresistens. Bra golvhöjd. Bra mjölkbarhet. Mycket mjölk men med låga halter. Används ej på kor med svaga ben och kor som haft besvärliga kalvningar. Ingen lämplig kvigtjur. 12,5% Rk.
6742 Harg	6-6742	96742	729 Homeros	104	+ 9	Ingen dottergruppsundersökning gjord. Inga kända stora plus eller minus.
6746 Hompest	6-6746	96746	940 Hompen	106	+ 4	Mycket bra juver. Används ej på kor med svaga ben. 6,25% Rk, 3,12% SJB.
6758 Bula	6-6758	96758	943 Bass	120	+ 12	Mycket mjölk. Anlag för korta spenar. Används ej på kor med svaga juver. 3,12% Rk.
6759 Bam	6-6759	96759	943 Bass	111	+ 8	Ger korta spenar. Används ej till kor med svaga ben. 3,12% Rk.
6765 Homa	6-6755	96765	940 Hompen	106	+ 16	Mycket bra juver och mjölkbarhet. 6,25% Rk, 3,12% SRB, 1,56% SLB.
6797 Fimar	6-6797	96797	792 Findus			Ny ungtjur. Har horn (scurs)!
GRUPP 3:						
743 Bisko	6-743	76743	6636 Hoss	103	+ 3	Ger lätta kalvningar, döttrarna är lättkalvade. Bra ben. Använd ej till lågställda kor.
784 Biljett	6-784	76784	708 Bill	110	+ 17	Bra värden på mastitresistens och övriga sjukdomar. Ingen dottergruppsundersökning gjord. Används ej på de minsta korna. 12,5% SLB.
6738 Mast	6-6738	86738	786 Maro	102	+ 2	Ger bra juver och korta spenar. Bra dotterfertilitet. Används ej på små kor. 3% Rk.
6748 Bör	6-6748	96748	743 Bisko	105	+ 10	Ger stora "kroppiga" döttrar. Används ej på de allra största korna och/eller kor med långa spenar. 4,68% SLB.

TJURINFORMATION För att kunna ställa de avkommebedömda fjällrastjurorna mot varandra på ett rättvist sätt så har vi räknat på avkastningsuppgifterna på dottergrupperna till samtliga godkända fjällrastjuror som blir kontinuerligt avkommebedömda i NAT:s tjurkalender. Totalt är det 48 tjuror som finns med där. Vi har lagt ihop avkastningsuppgifterna för dottergrupperna och delat med antalet tjuror vilket gett ett medelvärde på 150,25 kg protein i snitt för alla godkända fjälltjurors döttrar.

KORRIGERADE INDEX När man då ser på vad för ett mjölindex 150,25 kg ger i SKB-bedömningen så motsvarar det ett mjölindex på 93. Mjölindexet baseras på kg mjölk x % protein = kg protein, och ger ingångsvärdet i tjurindexet som ju är ett försök att sätta ett mer totalekonomiskt avkastningsvärde på tjuren. Ett mjölindex (MIN) på 105 ger +5 i ingångsvärde, 109 ger +9, 95 ger -5 osv. För att rättvisare kunna bedöma fjällrastjurorna så har vi kompenserat upp mjölindexet med 7 enheter så att medelfjällrastjuren som erhållit 93 i MIN istället får 100, vilket han ungefär skulle ha haft om man sållat bort korsningstjurorna från bedömningsmaterialet.

Avelskommittén

AKTUELLA SEMINTJURAR från Svensk Fjällrasavel

Tillgängliga och godkända fjällrastjuror från Svensk Fjällrasavel. Några få tjuror är inte renrasiga, även om de är godkända som fjällras, se notering under övrigt. Beställning av dessa tjuror sker hos Svensk Avel via Din Husdjursförening! Använd kodnumret vid beställning. Tjurarna är ej avkommeprövade. Kända egenskaper har vi antecknat under övrigt!

Namn	Kod.nr	Stb.nr	Far	Övrigt
GRUPP 1:				
165 Leo	7-556	6677	10 Smith	
1 Hubert	7-564	6680	6720 Jovial	
156 Zonat	7-543	6681	9 Zober	Ger ofta mer färg samt högställd avkomma.
181 Idear	7-563	6691	38 Desing	
162 Linus	7-567	6694	10 Smith	
3 Peter	7-592	6871	29 Ise	Ger ofta mer färg på avkomman samt att de har bra lynne. 6,25% SLB.
70 Rosen av Bole	7-597	20002	733 Gandi	
32 Goding	7-707	20009	733 Gandi	
1010 Olav	7-720	20025	9009 Sevat	
232 Dillner	7-726	20036	181 Idear	Ger ofta mer färg på avkomman.
201 Driv	7-766	20071	181 Idear	
9150 Tor	7-761	24000	9007 Lano	
9151 Loke	7-762	24001	9010 Öst-Tor	
6226 Grenäs	7-779	20072	14 Gredor	
GRUPP 2:				
23 Svempa	7-576	6684	67 Ringo	Ger ofta avkomma med bra lynne.
37 Emeli	7-574	6685	Kuninkaan Poika	
164 Lim	7-566	6695	83 Rim	6,25% västfinsk r.k.
3 Dollar	7-577	6707	940 Hompen	
202 Vaccin	7-701	20003	39 Dixon	
30 Herman	7-703	20005	34 Lysing	6,25% västfinsk r.k.
1002 Manitou	7-714	20029	6715 Lage	
2 Gusten	7-721	20011	158 Hink	
234 Sprint	7-738	20024	302 Misse	
1080 Major	7-724	20033	127 Desir	
1095 Flise	7-744	20045	302 Misse	
85 Loke	7-746	20046	75 Lör	
2076 Svix	7-745	20048	39 Dixon	
1006 Glunt	7-743	20050	6758 Bula	
2086 Prins	7-783	20077	164 Lim	
273 Glammen	7-777	20078	9 Glam	
GRUPP 3:				
145 Tessar	7-542	6679	148 Tess	
21 Svartenlind	7-553	6686	701 Svarting	Ger ofta högställd avkomma och högavkastande döttrar.
44 Fagerman	7-571	6688	1 Holar	Ger ofta högavkastande döttrar.
157 Lirken	7-554	6698	79 Nill	
57 Hinder	7-561	6699	155 Levi	
6 Snöstorm	7-595	6711	701 Svarting	
178 Terrin	7-598	6714	145 Tessar	Ger ofta högställd avkomma.
40 Pelle	7-596	20001	6748 Bör	Ger ofta merfärg på avkomman.
2000 Maraton	7-704	20006	710 Agaton	
6209 Kvick	7-710	20018	705 Sol	
208 Monogram	7-702	20026	9005 Mono	
50 Musse	7-722	20032	255 Magnet	
2027 Drutten	7-725	20035	6763 Svartus	
7114 Gubben	7-740	20039	27 Gunde	
1102 Fagott	7-739	20044	4 Totte av Knätten	6,25% SLB.
120 Viss	7-763	20069	6780 Mise	
4175 Triss	7-778	20073	178 Terrin	
2087 Boss	7-781	20075	6 Hoss	
57 Filur	7-782	20076	44 Fagerman	

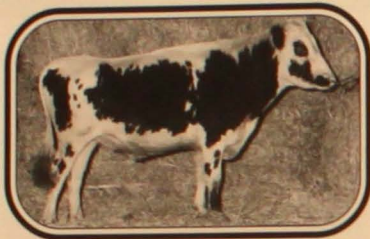
Avelsfrågor? Hör av Dig till Svensk Fjällrasavel om Du funderar över tjurval och annat som berör avelsarbetet med Dina djur.
Adresser och telefonnummer finner Du på sidan 2!

FJÄLLKON

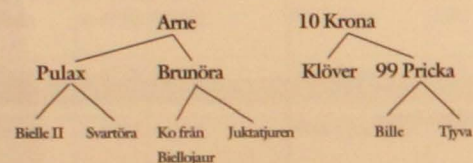
Information om de fjällnära djuren

Det har åter varit spermasamling av tjurar vid Alebäcks stuteri. En fjällnära tjur blev samlad, nämligen 1021 Kronprinsen, Sv.Fj. 20071. Det blev 183 doser. Tjuren som är efter 6829 Arne har till morfar 6813 Klöver. Det är i och för sig inte så unikt, men det är mormor som är intressant att få med i härstamningen.

Mormor är 99 Pricka, en av de kor som köptes från Biellojaur till Storuman. 99 Pricka är född 1986 eller 87 och finns idag inte i livet. I och med Kronprinsen fick vi fram en tjur med 75% Biellojaur och 25% Klövsjö-härstamning. Tjuren är född hos Eva och Birger Persson i Ersmark, Storuman den 21/5 1998 och togs sedan till Lillhärjabygget där han använts i aveln.



1021 KRONPRINSEN *21/5-98
Kod.nr. 7-780



Därifrån tog Tove och Henry Undin honom till Stöpafor's för att han bättre skulle kunnakomma till Alebäck. Tjuren är liten och det finns nu doser efter honom. Det var roligt att få en tjur med gamla Prickas härstamning. Så ytterligare ett glädjande besked till alla fjällnära entusiaster; Vi har i några år vetat att det finns intressanta djur i Fatmomakke som ligger i Lapplands fjällvärld intill Marsfjället i Västerbottens län.

I höstas slutade de med sin djurhållning och då meddelade de att de ville sälja två kor. Jag själv, Patrik Gyllenhammar och Göran Ceder har tidigare varit i kontakt med dem. Men nu gällde det att snabbt hitta någon som kunde köpa loss djuren och likaså hämta dem. Till stor glädje åttog sig Göran Lundström, Peter Bergman och Robert Nilsson att köpa dem och nu finns de i Löfvånger.

FJÄLLKONAMN PÅ BOKSTAVEN S

Här fortsätter vår lilla "serie" med fjällkonamn. Denna gång har vi kommit fram till namn som börjar på bokstaven S, och detta torde vara den vanligaste förstabokstaven i fjällkonamn att döma av alla namn vi hittills presenterat.

Saga, Saima, Saida, Sala, Salgås, Sally, Sandra, Sandros, Sanna, Sara, Saturna, Sejli, Semi, Sessa, Sessan, Seva, Sidros, Sigger, Signora, Silverdan, Silva, Silverlin, Silversvan, Silja, Silver, Silvervit, Sina, Singla, Sippa, Siri, Siska, Sista, Sjöros, Skania, Skarda, Skoga, Skoglin, Sköna, Skönagra, Skönros, Skönnetta, Skönja, Sköta, Snappa, Snippa, Snubba, Snäppa, Snyggelin, Snäcka, Snälla, Snällko, Snällros, Snöa, Snöalik, Snöflinga, Snöfrid, Snöga, Snöglindra, Snöglittra, Snögull, Snövit, Snökull, Snölin, Snölinde, Snöripa, Snöros, Snövit, Snötäma, Sola, Solros, Solring, Solöga, Sommarlin, Sommarros, Sonja, Spira, Spirea, Springa, Springros, Spräckel, Stana, Stella, Stina, Stinta, Stjarna, Stjämgås, Stjämlind, Stjämnros, Stolta, Strimma, Stråla, Strömma, Ståta, Ståttlin, Sultana, Suna, Susanna, Svaja, Svana, Svala, Svalan, Svandam, Svanhild, Svanelin, Svanvit, Svankull, Svanros, Svarta, Svartlin, Svartlind, Svartros, Svartöra, Svea, Svecia, Sälla, Söta, Sörland, Sötkull, Svinga, Svingros.

Garanterat äkta fjällkoprodukt

Svensk Fjällrasavels har tagit fram ett sigill till fjällkoägare som producerar och säljer fjällkoprodukter (t.ex. ost, ostkaka m.m.) vid hemförsäljning eller vid försäljning till grossist m.fl.

Sigillet visar att produkten är tillverkad av "riktig" fjällkomjölk, något som kan bidra till en ökad försäljning. Sigillet finns som ett litet klistermärke med 3 cm diameter avsedd att sättas på burkar och förpackningar, samt som en skylt med 20,5 cm diameter avsedd att sättas på vägg eller hängas i tak (dubbelsidigt tryck).

HUR FÅR DU TAG I SIGILLET?

Sigillet (klistermärken & skyltar) får Du gratis från Svensk Fjällrasavels expedition, men vi har givetvis några enkla regler som måste vara uppfyllda, och de lyder så här;

- 1) Du ska vara medlem i Svensk Fjällrasavel.
- 2) Minst 50% av kobesättningen ska bestå av bidragsberättigad fjällras. (Du behöver dock inte uppbära bidrag/miljöstöd för Dina kor).

Ansökan om besättningscertifikat/sigill insändes till Svensk Fjällrasavels expedition. I ansökan ska ingå en härstamningsredogörelse över alla mjölkarna som finns i besättningen (t.ex. kopia på kokontrollens papper). Vi går sedan igenom Din ansökan och tar därefter kontakt med Dig.



FJÄLLKON

Nya fjällrastjurar!

I början av december 2000 spermasamlades en grupp tjurar i samarbete mellan Svensk Fjällrasavel och Jordbruksverket hos Svensk Avel på Alebäcks stuteri. Antalet doser blev hyfsat bra och de 6 tjurar som finns att beställa är dessa;



273 GLAMMEN *971117
Stb.nr. 20078 Kod.nr. 7-777

9 Glam - 39 Dixon - 159 Silenar
SKB 6583 - SKB 6611

Mor 617 Springlin, avk 1,11 år:
5236 x 4,6% x 3,5%=243, 185 Rel.tal 118, 11
Mormor 473 Springlin, avk 8 år:
5307 x 4,3% x 3,6%=229, 191 Rel. tal 91, 96

Första tjuren ur Monty-familjen. Samma kolinje som bakom 234 Sprint. Tillhör grupp 2. Född hos Göran Ceder, Löfvånger och uppfödd hos Patrik Glamsjö, Indal.



4175 TRISS *960702
Stb.nr. 20073 Kod.nr. 7-778

178 Terrin - 708 Bill - 723 Figer
SKB 6714 - SKB 76708 - SKB 76723

Mor 103 Druva, avk 6,3 år:
5385 x 4,2% x 3,5%=227, 191 Rel.tal 110, 116
Mormor 236 Druva, avk 7,10 år:
5909 x 4,7% x 3,4%=277, 204 Rel.tal 126, 113

Samma kolinje som bakom 156 Zonat och 6720 Jovial. Triss är en liten tjur, bör undvikas att användas till småväxta kor. Tillhör grupp 3. Född och uppfödd hos Tomas Gunnarsson, Edared.



6226 GRENÅS *970707
Stb.nr. 20072 Kod.nr. 7-779

14 Gredor - 142 Ragnar - 137 Tell
SKB 5835 - SKB 4206

Mor: 180 Rita, avk 5 år:
5193 x 4,6% x 3,7%=241, 192 Rel.tal. 104, 105
Mormor 162 Rita, avk 7 år:
5335 x 4,2% x 3,5%=226, 189 Rel.tal. 94, 99

Första tjuren ur Dore-familjen i Sverige på över 30 år. Gammal och helt unik härstamning. Samma kolinje som bakom 6209 Kvick. Grenås tillhör grupp 1. Född hos Sven Blomberg, Furudal och uppfödd av Karl-Gustav Hedling, Orsa.



2087 BOSS *981226
Stb.nr. 20075 Kod.nr. 7-781

6 Hoss - 786 Maro - 701 Svarting
SKB 6636 - SKB 86786 - SKB 6639

Mor 138 Tuttan, avk 8,7 år:
6394 x 4,4% x 3,6%=281, 232 Rel.tal 107, 107
Mormor 31 Trippa, avk 8,11 år:
6199 x 4,6% x 3,6%=283, 222 Rel.tal 108, 99

Produktionsstarka äldre tjurar i stammen. Samma kolinje som bakom 2000 Maraton. Tillhör grupp 3. Född hos Märten Dahlberg, Bjärträ och uppfödd hos Joachim Gustavsson, Mjölby.



57 FILUR *971024
Stb.nr. 20076 Kod.nr. 7-782

44 Fagerman - 786 Maro - 723 Figer
SKB 6688 - SKB 86786 - SKB 76723

Mor 204 Ella, avk 5,3 år:
6743 x 4,5% x 3,6%=305, 242 Rel.tal 107, 108
Mormor 5079 Ella, avk 9,9 år:
5803 x 3,9% x 3,4%=224, 199 Rel.tal 94, 100

Stark produktionshärstamning. Kolinjen bakom stammar från Mattmar i Jämtland. Ny i seminsammanhang. Filur har gett rätt bra med färg på kalvarna som varit normalstora. Tillhör grupp 3. Född hos Mats Eriksson, Salbohed och uppfödd hos Joachim Gustavsson, Mjölby.



2086 PRINS *981213
Stb.nr. 20077 Kod.nr. 7-783

164 Lim - 940 Hompen - 6710 Mickel
SKB 6695 - SKB 86940 - SKB 86710

Mor 64 Fia, avk 3,10 år:
10076 x 3,5% x 3,4%=356, 344 Rel.tal 134, 154
Mormor 5 Tindra, avk 6,7 år:
4680 x 4,2% x 3,5%=197, 162 Rel.tal 96, 101

Stark produktion på modern. Kolinjen är aldrig använd i seminsammanhang. Tillhör grupp 2. Född hos Märten Dahlberg, Bjärträ och uppfödd hos Jan-Ove Lundqvist, Arnäsfall.

B-POST - Föreningsbrev
Porto Betalt

Avs: Svensk Fjällrasavel
Larstorp, 590 33 Borensberg

KUNGLIGA BIBLIOTEKET
1 NBP
BOX 5039
102 41 STOCKHOLM

Bilder från läsarna



Kerstin Tegefors med fjällkon Doris (e. Hompen) samt stuten Viting (e. Snöstorm) sommaren 2000.
Foto: Åke Öberg



Doris låter sig väl smaka av kaffebrödet vid mjölkdagarna på Valla Gärd, Linköping 20-21/8 2000.
Foto: Åke Öberg



Fjällkon Doris, Kerstin Tegefors och Åke Öberg vid mjölkdagarna i Linköping 20-21/8 2000
Foto: Åke Öberg



Sommar på Hölö 2000 hos Lena Hansjons.
Foto: Ivar Kraft



Linda och Fjällfina på ett härligt sommarbete.
Foto: Göran Lindgren



Från 1940-talet: Fjällkomedlemmen Eivor Ollas från Kellingbo, Östervik med mormors ko och skånegässen.